

Variationsrika miljöer i tätortsnära skogar

- Ett projekt om Högalidskogen

Lena Agrell

Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Landskapsarkitektprogrammet
Sveriges Lantbruksuniversitet, Alnarp
Examensarbete, 30 hp
Utgivningsår: 2011

SLU, Sveriges Lantbruksuniversitet
Fakulteten för Landskapsplanering, Trädgårds- och Jordbruksvetenskap (LTJ),
område Landskapsarkitektur

© Lena Agrell

Variationsrika miljöer i tätortsnära skogar
- Ett projekt om Högalidskogen

Diverse urban forests
- The Högalid Forest project

Nyckelord: skog, rekreation, tätort

Handledare: Anders Busse Nielsen, SLU, LTJ-fakulteten, område Landskapsutveckling.
Huvudexaminator: Roland Gustavsson, SLU, LTJ-fakulteten, område Landskapsutveckling.
Biträdande examinator: Erik Skärbäck, SLU, LTJ-fakulteten, område Landskapsarkitektur.

Serienamn: Självständigt arbete vid LTJ-fakulteten, SLU
Kurs: Examensarbete i landskapsarkitektur, EX0545
Omfattning: 30 hp
Nivå: Avancerad E
Utgivningsort: Alnarp
Utgivningsår: 2011
Utbildning: Landskapsarkitektprogrammet

Förord

Detta dokument är produkten av ett examensarbete för masterexamen på Landskapsarkitektprogrammet vid Sveriges Lantbruksuniversitet i Alnarp. Arbetet är på avancerad nivå E och ger 30 hp.

Jag vill rikta ett stort tack till min handledare, Anders Busse Nielsen, som har varit ett stort stöd genom hela arbetet. Jag vill även tacka Kävlings kommun för information om projektområdet och vägledning i projektet. Sist men inte minst, ett stort tack till min familj för stöd och idéer under arbetets gång.

Lena Agrell, 25 april 2011

SAMMANFATTNING

Världen blir alltmer urbaniserad och i takt med att fler människor bosätter sig i städer och tätorter ställs högre krav på kvaliteten i urbana miljöer. Många skogsmiljöer i tätorter saknar tydlig målbild för i vilken riktning de ska utvecklas i och lämnas ofta för fri utveckling vilket skapar alltför homogena och svåränvända landskap. Genom variation i karaktärer och platser kan större möjligheter för såväl rekreation som för växt- och djurliv skapas och därmed en rikare naturupplevelse. Många skogar har försvunnit som inslag i urbana områden under de senaste decennierna till följd av exploatering och en förändring av hur tätortsnära skogar behandlas är därför intressant inför framtiden.

Med grund i litteraturstudier har ett projekt genomförts på ett skogsområde i Kävlinge i sydvästra Skåne, kallat Högalidskogen. Skogsområdet valdes då det är en tätortsnära skog med centralt läge i byn med närhet till bostäder och skolor och skogen var från början tänkt att fungera som en närrekreationsskog. Högalidskogen har idag en sådan mognad att den kan betraktas som en stor tillgång för byn och kommunen, men den är i behov av en utvecklingsplan för att de ursprungliga intentionerna ska kunna förverkligas. Skogen har noggrant inventerats i fält, landskapsanalyser har genomförts och kommunens planering och visioner för området har undersökts. Utifrån denna bakgrund har ett förslag utarbetats till hur skogen kan utvecklas för att bli ett attraktivt område för rekreation i skogsmiljö.

Förslaget fokuserar på en utveckling av befintliga vegetationsbestånd och platser och hur ett sammanhang mellan dessa kan skapas genom system av gångar och karaktärer. Målbilder för vilka karaktärer, olika typer av gångstråk, platser och entréer man bör sträva efter att nå med den nya skogen beskrivs i förslaget. De vegetationskaraktärer som föreslås har utgångspunkt i den traditionella skogen ute i landskapet med mer eller mindre strukturrika miljöer som får stå i kontrast till öppen och halvöppen mark. Förslaget innefattar även det specifika projektområdets kvaliteter och särskilt utmärkande karaktärer samt de människor som ska komma att använda skogen. Med förslaget får skogen ökade kvaliteter i form av större möjligheter för olika former av rekreation, bättre tillgänglighet och en mer varierad naturupplevelse.

Nyckelord: skog, tätort, rekreation

ABSTRACT

As the world becomes increasingly urbanized, higher demands are set on the quality of the urban environments. Many forested areas in densely built-up environments lack a clearly defined objective and the developments of their growth are often left unmanaged, resulting in too homogenous landscapes difficult to use. Through variation in vegetation and places, greater opportunities for recreation as well as flora and fauna are created ensuring a richer outdoor experience. As a consequence of exploitation, the forests have disappeared as elements in many urban areas during the latest decades. A future change in how these environments are treated are therefore of interest.

Based on literature studies, a project has been performed regarding the Högalid forest located in Kävlinge, southwestern Skåne. The project area was chosen by the reason that it is an urban forest centrally located in the village adjacent to residential areas and schools and the forest was originally planned to be a forest for near recreation. The Högalid Forest is today of such maturity that it can be regarded as a substantially asset to the village and the municipality. The area is though in need of a development plan for the original intentions to be incorporated. The forest has been thoroughly studied in field, landscape analyses have been made and municipal plans and visions for the area have been investigated. With this background, a proposition showing how the forest can be transformed into an attractive area for recreation has been composed.

The proposition focuses on a development of existing vegetation and places and how connections between these can be created through walking paths and links between silvicultural systems. Objectives for vegetation stands, walking paths, places and entrances to strive for in the new forest are described. The proposed changes in the nature of vegetation have its origin in the traditional forest landscape with its more or less structured milieus in contrast to open and semi open land. Included in the proposition are also the specific qualities and places within the area and the people that are to spend time in the forest. With the proposition the forest gains increased qualities by more possibilities for recreational activities, better accessibility and a more diversified nature experience.

Key words: forest, urban, recreation

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

	Sida		Sida		Sida
INLEDNING	10	Skottskog	26	Skogens målpunkter	63
Bakgrund	10	Kanter och skogsbyn	27	Entréer	64
Syfte	10	Öppna platser	28	Öppna platser	64
Metod	11	Översikt vegetationsstrukturer	29	Halvöppna platser	64
Avgränsning	11	Vatten	30	Entré och mötesplats	65
Läsanvisningar	11	Skogens skötsel	30	Landskap intill gångväg	66
		Den estetiska upplevelsen	31	Samlingsplatsen	67
PROJEKT – BAKGRUND	12	Att förstå en plats	31	Lekgläntan	68
Kävlinge	12			Växtlista	69
Projektområdet	12	ANALYS	32		
Historik	14	Grönstruktur	32	DISKUSSION	70
Kommunal planering	15	Närområdet	33		
Planering av Högalidskogen	16	Skogens användning	34	REFERENSER	73
		Topografi	35		
LITTERATURSTUDIE	17	Gångstråk och Entréer	36		
Tätortsnära skog	17	Karaktär	39		
I relation till Högalidskogen	18	Vegetationsstruktur	40		
Rekreation i skog	19	Öppna platser	42		
Skogens sociala värden	19	Särskilt utmärkande karaktärer	43		
Närhet	20				
Målgrupper för Högalidskogen	21	PROJEKT – FÖRSLAG	45		
Barn	21	Tillgänglighet	45		
Ungdomar	22	Övergripande struktur	46		
Vuxna och äldre	22	Illustrationsplan	47		
Miljö, Djur och Natur	23	Platser / Målpunkter - en översikt	48		
Hälsa och välbefinnande	23	Förändring vegetation	49		
Samhälle och Ekonomi	23	Karaktärsplan	50		
Skogen som landskap	24	Skogens nya karaktärer	51		
Strukturrik skog	24	Förslag till skötsel	58		
Det halvöppna landskapet	25	Stråk	59		
Den vilda skogen	25	De nya skogsstigarna	60		
Pelarsal	26	Platser	62		

BILDER

Nr	Sida	Sida			
1.1.	Karta över Öresundsregionen.	12	4.1.	Plan, Övergripande struktur.	46
1.2.	Karta över Kävlinge.	12	4.2.	Illustrationsplan av förslag till utveckling av Högalidskogen.	47
1.3.	Projektområdet markerat på flygfoto.	13	4.3.	Översikt över platser och funktioner.	48
1.4.	En skiss efter planteringsplan för skogsområdet.	14	4.4.	Översikt över förändring av vegetation.	49
2.1.	Karta över Kävlinge med 0,5 – 1 km radie från projektområdet markerat.	20	4.5.	Karaktärsplan.	50
2.2.	Skiss över skiktning i vegetationen i en strukturrik plantering.	25	4.6.	Vegetationssnitt 1.	51
2.3.	Foto av halvöppet landskap.	25	4.7.	Vegetationssnitt 2.	51
2.4.	Foto av bokskog.	26	4.8.	Vegetationssnitt 3.	52
2.5.	Skiss över olika öppna platser i skog. Figurerna härrör från: Gustavsson, R, 1981, <i>Naturlika grönytor i parker och bostadsområden - en beskrivning av forskningsprojektets bakgrund, dess experimentella del samt en kort genomgång av viktiga vegetationstyper, klassificerade utifrån deras uppbyggnad, struktur, form.</i> Landskap 58, Alnarp.	28	4.9.	Vegetationssnitt 4.	52
2.6.	Översikt över huvudtyper och undertyper utifrån vegetationens struktur. Figurerna härrör från: Gustavsson, R & Fransson, L, 1991, <i>Furulunds Fure, en skog i samhällets centrum. Vegetationsstudier, historia, fågelinventering samt modeller och förslag till framtida skötsel, Stad & Land, rapport Nr. 96, MOVIUM, SLU, Alnarp.</i>	29	4.10.	Vegetationssnitt 5.	52
3.1.	Grönstruktur i Kävlinge.	32	4.11.	Vegetationssnitt 6.	53
3.2.	Analys av projektområdets närområde.	33	4.12.	Vegetationssnitt 7.	53
3.3.	Karta över topografi.	35	4.13.	Vegetationssnitt 8.	53
3.4.	Foto och skiss av popplar vid slänt.	35	4.14.	Vegetationssnitt 9.	54
3.5.	Skiss, analys gångstråk.	36	4.15.	Vegetationssnitt 10.	54
3.6.	Skiss, skogen som helhet upplevs som öppen.	36	4.16.	Vegetationssnitt 11.	55
3.7.	Foton av gångstråk och entréer.	37	4.17.	Vegetationssnitt 12.	55
3.8.	Rörelseanalys i plan.	38	4.18.	Vegetationssnitt 13.	55
3.9.	Skiss vegetationens karaktär.	39	4.19.	Vegetationssnitt 14.	56
3.10.	Foton vegetationens karaktär.	39	4.20.	Vegetationssnitt 15.	56
3.11.	Befintliga vegetationsstrukturer A-J.	40	4.21.	Vegetationssnitt 16.	56
3.12.	Befintliga vegetationsstrukturer K-S.	41	4.22.	Plan, Stråk.	59
3.13.	Skiss öppna platser 1.	42	4.23.	Skiss, stråk.	60
3.14.	Skiss öppna platser 2.	42	4.24.	Skiss, vy mot åkerlandskap.	60
3.15.	Foton av öppna platser	42	4.25.	Skiss, träspång.	61
3.16.	Foton av särskilt utmärkande karaktärer.	43	4.26.	Skiss, skogsstig.	61
			4.27.	Plan Målpunkter	62
			4.28.	Skiss, målpunkter längs med skogsstig.	63
			4.29.	Skiss, förändring entréer.	64
			4.30.	Skiss, öppen plats med varierad vy.	64
			4.31.	Plan, Entré och Mötesplats.	65
			4.32.	Skiss, bänk i betong och trä.	65
			4.33.	Skiss, träd.	65
			4.34.	Bild, Förslag till utformning av gångtunnel.	66
			4.35.	Plan, del av landskap intill gångväg.	66
			4.36.	Plan, Samlingsplatsen.	67
			4.37.	Plan, Lekgläntan.	68

BEGREPP

Skogsmark: Område med trädbevuxen mark där träden har en höjd på minst fem meter och där kronslutenheten är på minst 10 %. Begreppet innefattar även mark som har förutsättningar för att bli skogbevuxen utan produktionshöjande åtgärder.¹

Tätortsnära skog: Merparten av Sveriges befolkning bor i tätort vilket gör att den tätortsnära skogen får en hög besöksfrekvens. Skogen används för promenader, bärplockning, lekaktiviteter för barn och ett stort antal andra fritidssysselsättningar samt för virkesproduktion.² Tätortsnära skogsbruk handlar om att sätta människans lokala behov i centrum³ samt bedriva det så att det urbana samhällets fysiska, sociala och ekonomiska välbefinnande främjas.

Rekreation: Att rekreera sig innebär återhämtning av krafter eller få ett stärkande ombyte. Även förströelse, tidsfördriv, nöje och avkoppling kan benämnas rekreation.⁴

1 Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU, 2009, *Skogsdata 2009*, sid. 22.

2 Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU, 2009, sid. 5.

3 Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, *Vår skog runt knuten*, sid. 2.

4 Svenska akademiens ordlista

. | INLEDNING

Bakgrund

Många tätortsnära skogsområden lämnas åt fri utveckling vilket skapar homogena strukturer med lite värden för rekreation, växt- och djurliv samt för landskapsbild. Inom samtida litteratur och forskning finns ett stort intresse av att förändra de tätortsnära skogarna och istället skapa en mångfald av strukturer som ger mer variationsrika miljöer vilket bidrar till högre upplevelsevärden, ökad biologisk mångfald och ett vackrare landskap. Många tätortsnära skogar har försvunnit i Sverige under de senaste decennierna till följd av exploatering och synen på hur de behandlas måste därför förändras för att de i framtiden ska kunna försvara sin plats i tätorterna.

Temat för examensarbetet är skog och rekreation och valdes då jag har ett intresse för rekreation samt för att jag vill fördjupa mina kunskaper inom planering och design av skogsområden.

För att få en djupare förståelse för de teorier som finns om planering och design av tätortsnära skogar har jag valt att applicera dessa på ett skogsområde i Kävlinge i sydvästra Skåne i syfte att skapa en skog för rekreation. Jag har valt projektområdet då jag ser en stor potential i det som en skog för närrekreation. Dels med anledning av skogens centrala läge i byn med nära till bostadsområden och samhällsfunktioner och dels med anledning av att befintlig vegetation i området har stor artrikedom vilket ger bra förutsättningar för att utveckla det till ett intressant skogområde.

Syfte

Syftet med arbetet är att erhålla fördjupade kunskaper om skogen som ett landskap för rekreation samt hur det kan byggas upp. Målet är att skapa en ny plan för Högalidskogen i Kävlinge som avser förstärka områdets identitet och funktion som rekreationsområde genom att fokusera på en utveckling av de vegetationsbestånd och platser som finns i området samt genom att skapa ett tydligare sammanhang mellan dessa med system av gångar och vegetationskaraktärer. Förslaget skall även syfta till att rekreationsområdet ska vara attraktivt för en mångfald av människor samt vara lättillgängligt och väl integrerat i sin omgivning. De planer som tas fram skall ha grund i litteratur och forskning avseende planering och design av natur- och rekreationsområden samt i analyser av projektområdet.

Metod

Ett flertal besök har gjorts i projektområdet där inventering och landskapsanalyser har utförts för att utreda områdets möjligheter och begränsningar.

Samtal har förts med Kävlinge kommun vilket har gett en bredare syn på hur området används och hur det upplevs samt vilka tankar och visioner kommunen har för området. Kävlinge kommuns översiktsplan och naturvårdsplan har även studerats. Litteraturstudier om planering och design av skogslandskap, främst i tätortsnära skogar med syfte att skapa skogar för rekreation, har varit en stor del av arbetet.

Bakgrunden har utmynnat i ett förslag till utveckling av Högalidskogen i Kävlinge, där teorier från litteraturen har tillämpats.

En avslutande diskussion har sedan förts avseende den tätortsnära skogens betydelse och konsekvenser till följd av det presenterade förslaget för Kävlinge kommun, byn och dess invånare.

Avgränsning

Det finns många aspekter att ta hänsyn till i planering och design av skogsområden. Fokus i litteraturstudie och projekt ligger på rekreation. För projektområdet ges skogsområdet störst uppmärksamhet och det närmast liggande området behandlas övergripande för att se till sammanhanget som skogen och förslaget förhåller sig till.

Läsanvisningar

Arbetet är indelat i 5 delar.

Del 1 är en beskrivning av projektområdet i sin kontext.

Del 2 beskriver den litteraturstudie som ligger till grund för projektet.

Del 3 visar analyser av projektområdet

Del 4 är designdelen där förslag till utveckling av Högalidskogen redovisas.

Del 5 är en diskussion om det genomförda projektet.

1 | PROJEKT BAKGRUND

[om projektområdet i sin kontext]

Kävlinge

Kävlinge kommun ligger i sydvästra Skåne och är en av de starkast växande kustkommunerna inom Öresundsregionen. Kommunen har närmare 29000 invånare och i huvudorten Kävlinge bor det ca 8700 invånare.⁵

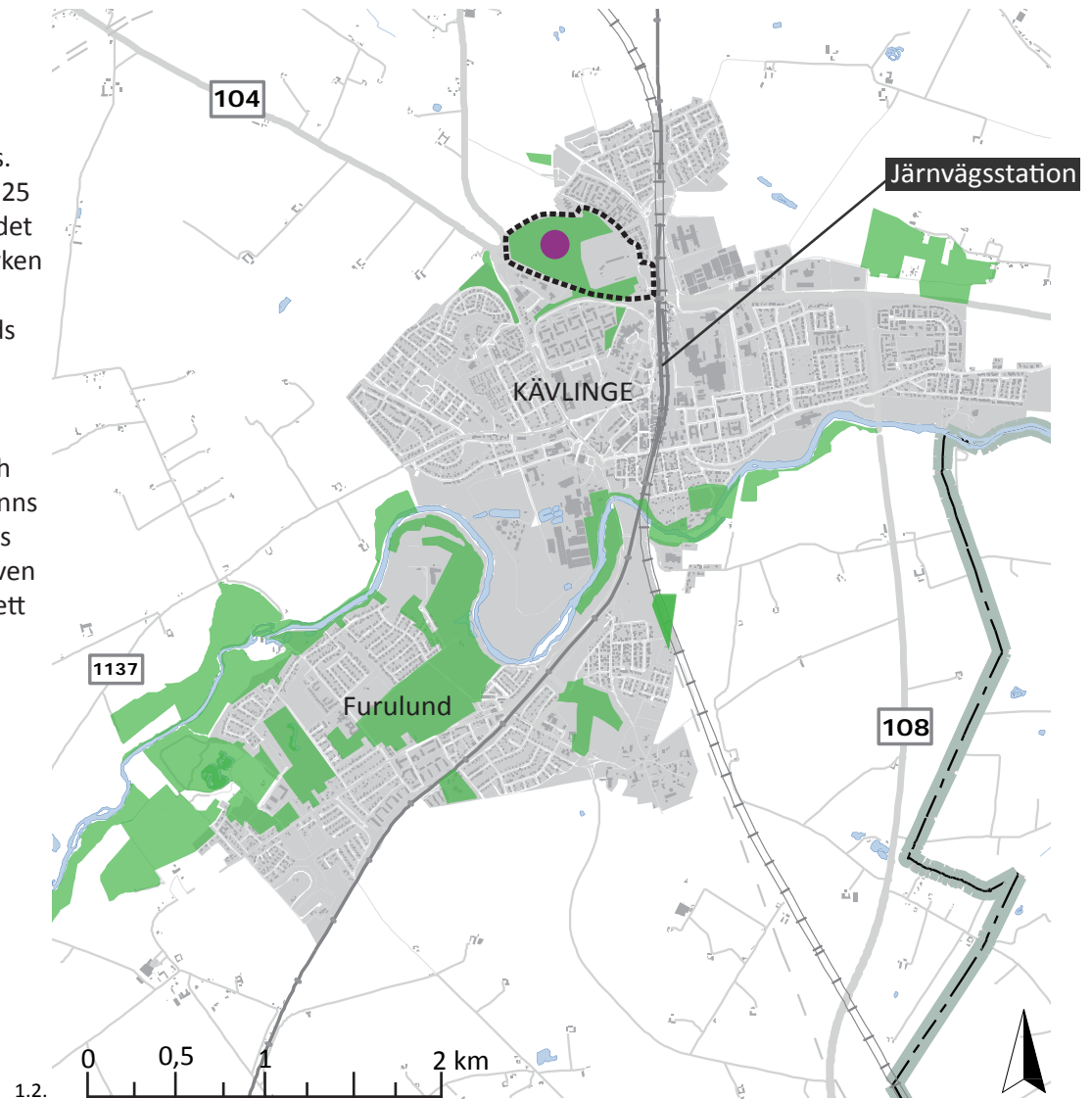

1.1.

Projektområdet

Högalidskogen är ett skogsområde som ligger i norra delen av Kävlinge invid Högalids idrottsplats. Projektområdet omfattar omkring 25 hektar mark och själva skogsområdet ca 16 hektar. Kommunen äger marken i området, förutom en liten privat tomt som ligger sydöst om Högalids idrottsplats.

Området ligger några minuters gångväg från järnvägsstationen och Kävlinge centrum. Intill området finns bostadsområden med villor, radhus och lägenheter. I Närheten finns även en förskola samt grundskolor och ett äldreboende.

1.2.

5 <http://www.scb.se>, 2010-11-05.

1

Skogsområdet

Cykelvägar till området

1.3.

13

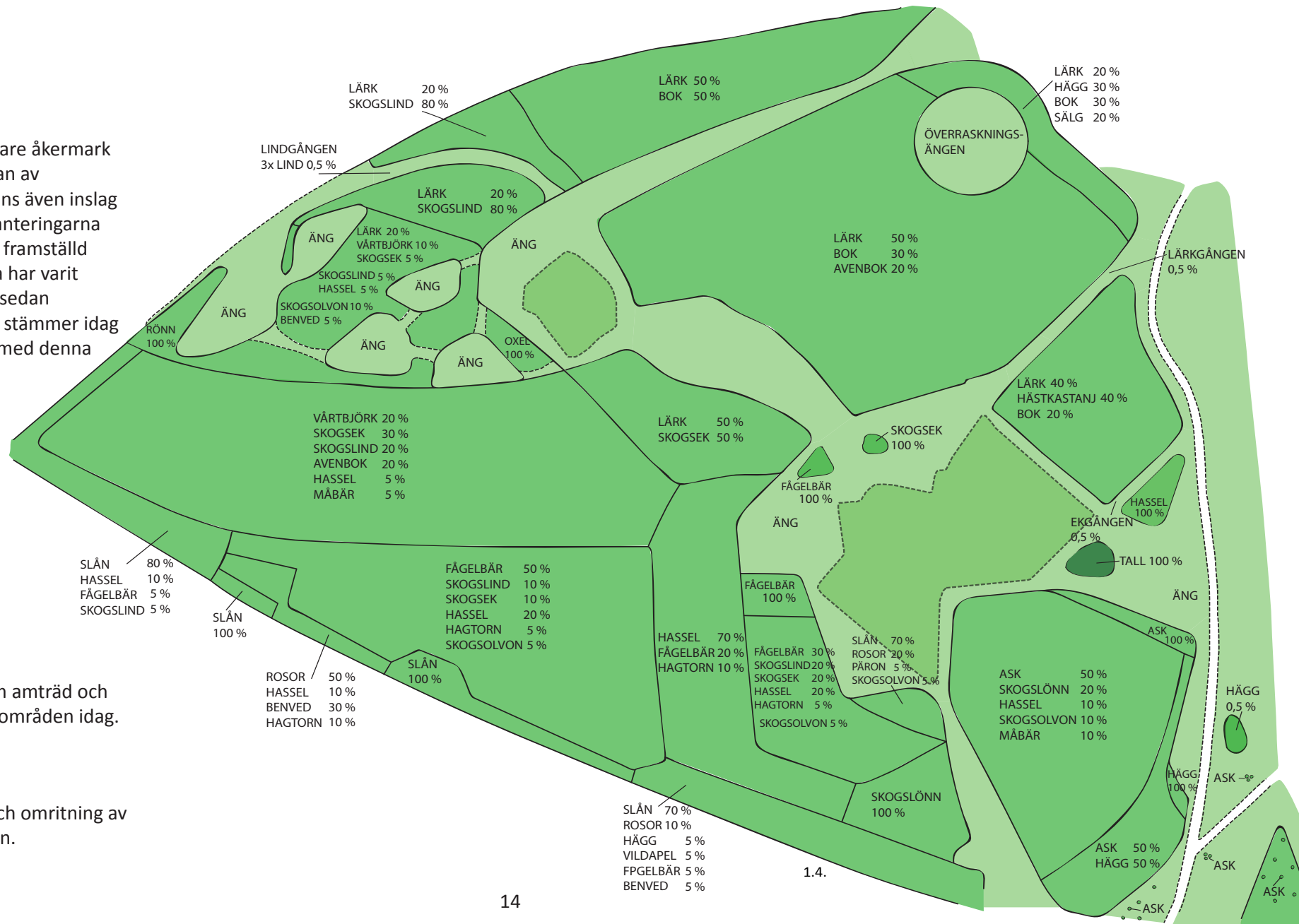

Historik

Naturområdet var tidigare åkermark som planterades i början av 1990-talet, men det finns även inslag av äldre vegetation. Planteringarna gjordes utefter en plan framställd av Skogssällskapet vilka har varit förvaltare för området sedan planeringen. Området stämmer idag till största del överens med denna plan.

Lärk planterades in som amträd och har gallrats bort i flera områden idag.

Bilden är en tolkning och omritning av den ursprungliga planen.

Kommunal planering

Kävlinge kommun har en total yta på ca 293 km² varav ca 154 km² är landareal. Landarealen består av omkring 70 % jordbruksmark, ca 10 % bebyggelse och ca 4 % skogsmark, samt ca 16 % övrig mark i vilket det ingår bland annat omkring 4 % betesmark och 0,6 % sötvatten. Kävlinge beskrivs som en naturfattig kommun där mindre än 10 % av marken beräknas vara tillgänglig för rekreation och friluftsliv. De naturområden som finns är till stor del utspridda fragment i landskapet som varit för otillgängliga eller icke lönsamma för odling. Alla skogsområden i kommunen betraktas som tätortsnära skogar. Ädellövskogar är ovanliga i kommunen, de som finns är spridda i små bestånd.⁶

Kävlinges utveckling gynnas av det geografiska läget med goda kommunikationer till omgivande orter i Öresundsregionen. Kommunen planerar för en fortsatt stark befolkningstillväxt och under perioden fram till 2025 planeras det för ca

1900 nya lägenheter i Kävlinge. En målsättning för planeringen är att satsa på varierat bostadsbyggande i attraktiva lägen med goda möjligheter till närrekreation. Utgångspunkten för samhällsplaneringen i kommunen ska vara att skapa goda livsmiljöer. Inte bara i form av attraktiva bostäder, utan se till hela den omvärld där invånarna lever sina dagliga liv.

Under rubriken möjlighet till möten beskrivs det i översiktsplanen att offentliga platser så som parker, torg och naturområden ska planeras utifrån ett socialt syfte. Det innebär att god tillgänglighet till dessa mötesplatser är väsentligt samt att det ska kännas meningsfullt att besöka platsen. Kommunen vill även skapa fler platser för möten över generationsgränserna.

I översiktsplanen redovisas inte några förslag till nya natur- eller rekreationsområden, men det betonas starkt att existerande grönområden ska bevaras och utvecklas. Det anses som särskilt viktigt att satsa på att utveckla rekreationsområden i nära anslutning till bostäder då sådana

naturmiljöer i hög utsträckning bidrar positivt till kommunen som en attraktiv bostadsort. Bra uppväxtmiljöer är viktigt för valet av ort att bo på och boendemiljöer ska stimulera till kreativitet och möten. Förutom att det är viktigt att gröna och trivsamma miljöer finns intill bostäder betonas vikten av att denna typ av miljöer ska finnas intill skolor, arbetsplatser, äldreboende och liknande. Kommunen vill kunna erbjuda invånarna bra förutsättningar för att uppnå god hälsa och det framhålls att det i det avseendet är viktigt att skapa möjligheter för att kunna leva ett fysiskt aktivt liv.

Förutom att arbeta med att utveckla specifika grönområden ser kommunen det som viktigt att koppla samman grönområden till ett grönt nätverk för att gynna biologisk mångfald samt för att förbättra tillgängligheten för människor att vistas där.⁷ Bebyggelse och jordbruk har splittrat upp tidigare sammanhängande områden och ett flertal så kallade ekologiska öar har

blivit kvar i landskapet vilket inte är gynnsamt ur ett ekologiskt perspektiv.⁸

Utvecklingsscenario för Kävlinge år 2025:

Bevarandet av värdefulla natur- och kulturmiljöer har säkerställts och är 2025 en av kommunens viktigaste tillgångar.

⁶ Kävlinge Kommun, 2002, *Naturvårdsprogram*, sid. 9-11.

⁷ Kävlinge kommun, 2010, *Kävlinge Översiktsplan ÖP 2010*

⁸ Kävlinge kommun, 2002, *Naturvårdsprogram*, sid. 19.

Samtidigt som man framhäver vikten av att bevara och utveckla grönområden i kommunen beskrivs det hur man med ny bebyggelse ska komplettera och koncentrera bebyggelsen inom nuvarande tätortsgränser. Denna målsättning att i framtiden ”bygga inåt” kan komma att utgöra ett hot mot de tätortsnära naturområdenas existens. Det planeras för fler bostäder nära Högalidskogen vilket innebär att skogen kommer att spela en större roll som område för närrekreation i framtiden. Trots detta nämns inte Högalidskogen i översiktsplan eller naturvårdsplan. Då kommunen har få naturområden, och i synnerhet skogsområden, är det viktigt att statusen höjs för Högalidskogen så att den kan försvara sin plats i det urbana landskapet och inte riskerar att exploateras.

- *Statusen för Högalidskogen måste höjas och bli en viktig del i kommunens grönplanering.*

Planering av Högalidskogen

Kommunen är tydlig med att Högalidskogen fortsatt ska betraktas som ett skogsområde och inte bli till ett parkområde. Vegetationen vill man utveckla till att vara dominerande lövskog. Den centrala utgångspunkten avseende planering för området är att det i framtiden ska vara ett välbesökt rekreativt område. Tillgängligheten är därför viktig att tillgodose och man vill att äldre och funktionsnedsatta personer ska kunna använda åtminstone delar av skogsområdet. Avseende tillgänglighet diskuteras även att tillgång och placering av parkeringsplatser bör utredas samt möjligheter att överbygga idrottsplatsen som barriär. En ökad tillgänglighet omfattar såväl själva området och dess entréer som hur gång- och cykelvägar leder till området. Då flertalet skolor och en förskola finns i närområdet tänker man att Högalidsskogen i framtiden kan spela större roll för barn och fungera som en skolskog. Kommunen ser även biologisk mångfald som en viktig faktor i planeringen och man vill skapa goda förutsättningar för en stor artdiversitet i området.

- *Kommunens primära mål för skogen är att den ska vara tillgänglig för rekreation.*

- *Skogen ska vara tillgängligt för äldre och funktionshindrade.*

- *Skogen ska domineras av ädellöv.*

- *Skogen ska fungera som skolskog.*

Tätortsnära skog

Begreppet tätortsnära skog innefattar skogsmark som ligger både i och nära tätorter.⁹ Enligt Naturskyddsföreningen ska en skog helt eller till större delen ligga inom eller högst tre kilometer från en tätort för att räknas som tätortsnära. Det betonas dock att det inte enbart handlar om avstånd, utan också om tillgänglighet. Det ska vara lätt för människor att vistas i skogen i sin vardag.¹⁰

Världen blir alltmer urbaniserad och i takt med att allt fler människor bosätter sig i städer och tätorter ställs större krav på kvaliteten i de urbana miljöerna.¹¹ 95 % av befolkningen bor idag i eller relativt nära en tätort vilket innebär att den tätortsnära naturen utgör vardagsnatur för majoriteten av svenskar. Det som skiljer de urbana skogarna från de som ligger ute på landsbygden är således att de används

mer frekvent och mer varierat då det är en stor mångfald av människor som nyttjar urbana skogsmiljöer. Det innebär också att allmänhetens påverkan på skogen och dess skötsel är mycket stor.

Skogen skapar en välbehövlig kontrast till den bebyggda miljön som många gånger kan upplevas som stressande. Skogsområden utgör attraktiva och harmoniska inslag i det urbana landskapet och är även värdefulla som kulturmiljöer då skogen är en del av det gamla kulturlandskapet.¹² Under modernismen och funktionalismen, som dominerade under större delen av 1900-talet, försvann skogen som inslag till stor del från städer och tätorter. Skogslandskapet förkastades ofta under denna tidsperiod som en alltför visionär miljö omöjlig att uppnå inom urbana landskap. Skogar betraktades som strukturella element i landskapet som gav form till och definierade platser, men skogens inre rum gavs liten uppmärksamhet. Gröna platser i

städer och tätorter betydde antingen en öppen, gräsbelagd plats eller öppet vatten. Inom dagens litteratur och forskning utläses ett annat tankesätt för gestaltning av skogslandskap där skogens interiör med sina många olika karaktärer framhävs. Detta för att skapa en mer varierad skog och därigenom en större upplevelse.¹³

9 Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, sid. 2.

10 <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnarskog/>, 2011-01-11.

11 Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, *Urban Forests and Trees*, sid. 1.

12 Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, sid. 2.

13 Dunnett, Hitchmough, 2004, *The Dynamic Landscape*, sid.185.

Tätortsnära skogar kan delas in i fem olika kategorier beroende på storlek och funktion.

1. Träd nära hus: Ger högt estetiskt värde och vindsydd. Ofta uppskattas inte höga träd alltför nära hus då de skuggar eller kan utgöra en fara vid storm.

2. Närskogen: Relativt små skogar inom bostadsområden. Ger goda möjligheter för barns lek och människors möjlighet att möta naturen nära hemmet. Närskogar är viktiga då många spenderar en stor del av dygnet inomhus. De mest flitiga användarna av närskogen antas vara barn.

3. Kvarters-/stadsdelsskog: Skogar av mellanstor storlek som omfattar två eller fler kvarter i en stad eller tätort. Dessa används ofta för promenader eller för en cykeltur genom skogen.

4. Rekreationsskog: Större skogar som ofta ligger i utkanten av städer och tätorter dit människor åker för rekreation. Lämpar sig för längre promenader, motion eller träning så som löpning. Dessa skogar ska helst vara stora med en rik natur med mycket variation.

5. Produktionsskog: Skogar i stadens/tätortens periferi där traditionellt skogsbruk för ekonomisk vinning praktiseras.

En mångfald av strukturer och karaktärer behövs för att möta olika skogars syften.¹⁴

I relation till Högalidskogen

Högalidskogen kan benämnas som både en närskog och en kvartersskog då delar av skogen kan räknas till att ligga inom bostadsområden samtidigt som skogen är stor nog för att räknas till en kvartersskog. Att den används flitigt som passage för gående och cyklister gör också att den kan kallas kvartersskog.

Kvartersskogen är stor nog för att man ska kunna dela in skogen i olika områden som kan tillgodose olika funktioner. Detta kan göras genom att skapa olika vegetationsstrukturer i de olika delarna samt genom att sköta och gallra vegetationen på olika sätt. På så sätt kan skogen bli en mångfunktionell skog med höga upplevelsevärden. Som en riktlinje för storlek på skogen i relation till variation i karaktärer kan nämnas att Rydberg och Falck, 2000, för en skog på två hektar föreslår så många som tolv olika karaktärer.¹⁵

¹⁴ Rydberg, Falck, 2000, *Urban Forestry in Sweden from a silvicultural perspective: a review*, sid. 8-14.

¹⁵ Rydberg, Falck, 2000, sid. 13.

Rekreation i skog

Skogen är en miljö där man kan finna vila, stillhet och tystnad eller utöva aktiviteter som att gå, springa och leka. Det är ofta själva skogsmiljön i sig som inspirerar och stimulerar till aktiviteter.¹⁶ En stor del av vår konsumtion av naturmiljöer sker från cykel, bil eller genom utsikten inne från byggnader vilket också är en form av rekreation.

Idag ses den tätortsnära skogen som den bästa strategin för att skapa grönområden för rekreation i urbana miljöer.¹⁷ Undersökningar visar att skogen är en av de mest attraktiva naturtyperna för rekreation utomhus och den vanligaste aktiviteten är att gå. Då träd och buskar skymmer sikt har skogen en stor kapacitet att rymma många människor på en relativt liten yta utan att den känns överbefolkad. Även om många befinner sig i skogen samtidigt har man en god chans att finna privata platser. Skogen ses därför som en

¹⁶ <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/>, 2011-01-11.

¹⁷ Larsen, J. Bo & Nielsen, Anders Busse, *Urban forest landscape restoration*, sid.

effektiv resurs för naturrekreation i urbana miljöer där plats ofta är en bristvara.¹⁸

En skog kan innehålla mycket variationsrika miljöer i form av olika rum och stor artrikedom och därför ge rika naturupplevelser som kan ge upphov till frihet för lek och fantasi. Störst möjligheter för rekreation kan skapas i en stor, mogen och varierad skog som är en del av ett större grönt nätverk.¹⁹ Relationen mellan skogen och det omgivande landskapet är viktig för skogens funktion som rekreationsområde. Om skogen exempelvis är omgärdad av en motorväg minskar rekreationsvärdena antagligen; däremot kan strukturella och visuella värden fortfarande tillföra mycket till miljön.²⁰

¹⁸ Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, sid.83-84.

¹⁹ Hodge, 1995, *Createing and managing woodlands around towns*, sid. 115

²⁰ Olsen, Wiegiersma, 2004, *Neighbour woods*, sid.9

Estetiska aspekter av skogen är viktiga i relation till rekreation. Vad som uppfattas som estetiskt eller upplevelsemässigt tilltalande är upp till varje individ att bedöma, men minnen och kulturell bakgrund är aspekter som spelar roll. Noterbart är att studier visat att svenskar och danskar uppskattar mest att besöka en skog som är annorlunda från vad de är vana vid.²¹ Något som kan lyftas fram som en generell faktor är att visuellt variationsrika miljöer anses som väsentligt för den estetiska upplevelsen.²²

²¹ Ryan, Simson, 2002, *'Neighbourwoods': identifying good practice in the design of urban woodlands*, sid. 313-314.

²² Rydberg, Falck, 2000, sid. 4.

Skogens sociala värden

Grönområden är en del av de offentliga platserna i den urbana miljön. Då dessa platser är gratis att vistas på stänger de inte ute någon grupp i samhället och är därför viktiga som mötesplatser. Möten i den offentliga miljön kan innebära stora sociala värden för en enskild människa och att olika grupper av människor möter varandra kan i ett större perspektiv innebära att segregation förebyggs i samhället.

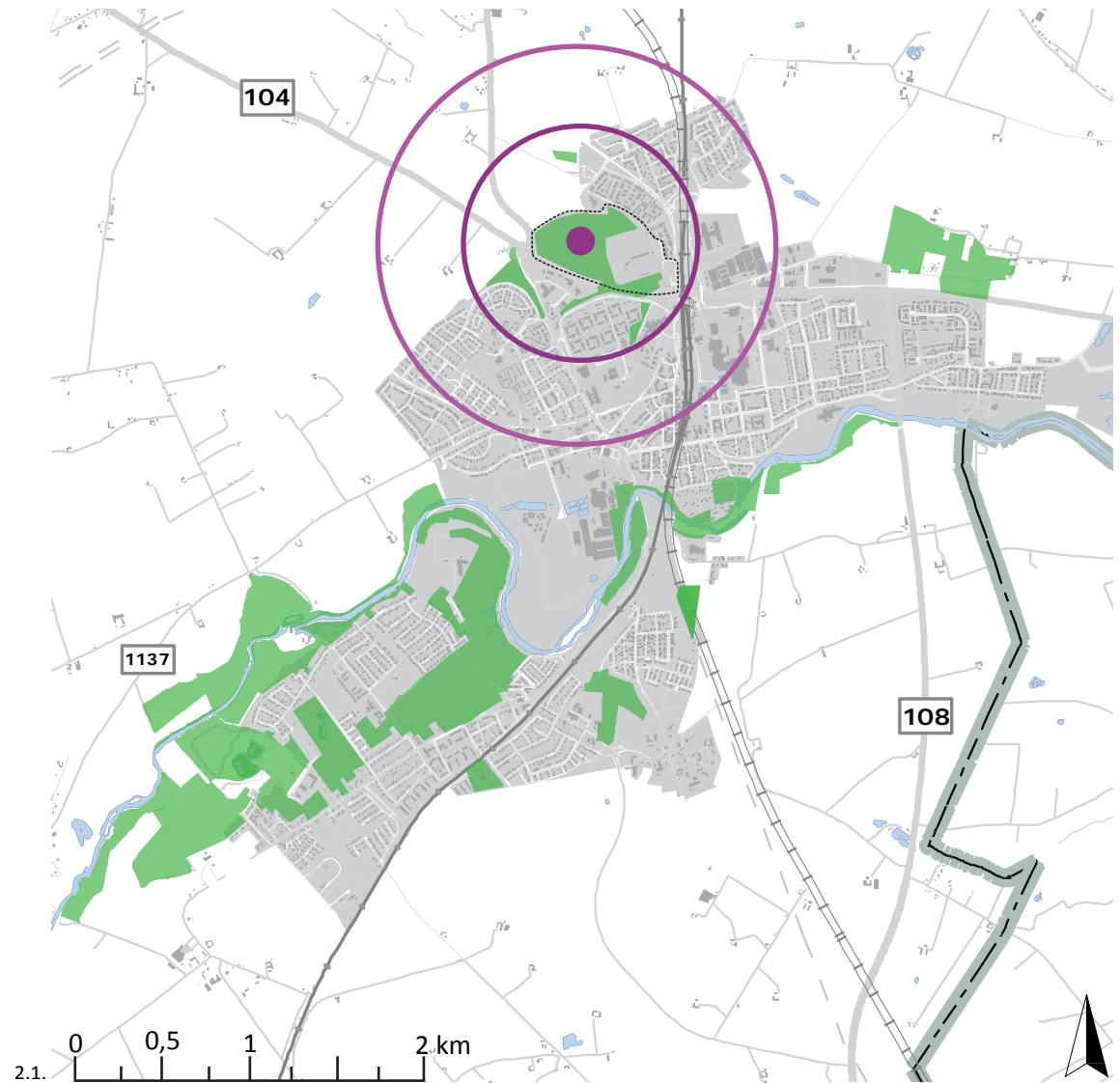
Skogen tillåter en stor frihet att utföra olika aktiviteter vilket kan ha större betydelse för somliga än för andra. Personer som inte har tillgång till egen trädgård kan komma till en skog för att grilla, ha picknick eller liknande.²⁴

²⁴ Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, sid. 145.

Närhet

Avståndet från ett grönområde till bostäder är mycket avgörande för hur välbesökt det är. Det har visat sig att ett kort avstånd mellan rekreationsområde och bostad är viktigt i valet av område att utöva friluftsliv eller andra rekreativa aktiviteter. De flesta skogsbesök görs antingen nära någon friluftsanläggning eller nära hemmet och det är en anledning till varför den tätortnära skogen är så viktig. För att en person ska besöka en skog ofta bör inte avståndet till skogen överstiga en halv till en kilometer.²³

Den innersta cirkeln på kartan visar en radie på 0,5 km från området och den yttersta 1 km från området. Av detta kan utläsas att en stor del av Kävlinges invånare bor nära Högalidskogen och skulle kunna använda området för rekreation i vardagen.

23 Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, sid. 2.

Målgrupper för Högalidskogen

Den tätortsnära skogen skall planeras för att tillgodose en mångfald av människor och deras önskemål om vilka aktiviteter som kan infinna sig där. Det är orimligt att tänka sig att man kan dela in alla brukare i olika målgrupper och exakt specificera vad dessa efterfrågar i en utemiljö, men det finns generella riktlinjer som kan sägas gälla för alla; för barn, tonåringar, vuxna eller äldre. Dessa riktlinjer har kommit fram genom undersökningar av hur människor använder och uppfattar utemiljöer. I ett rekreativt område efterfrågar de allra flesta en kompromiss mellan det vilda och naturliga och det mer formella, vilket kan tolkas som en blandning mellan frihet och kontroll. Det människor tycks ogilla mest är att se spår av miljöförstöring. Det är även viktigt att känna sig trygg och säker som besökare. Det ska vara rent och snyggt i våra grönområden, men inte så välskött att det ser alltför tillrättalagt ut. Att en miljö ska vara estetiskt tilltalande anses som viktigt för alla.²⁵ Över alla åldersgrupper

25 Ward Thompson, Travlou, 2007, *Open space People space*, sid. 25.

värderas det även högt att kunna finna lugn och frid. Det ska vara lätt att orientera sig då ett svårnavigerat område kan ge upphov till känslor av osäkerhet och stress.²⁶

Barn

Barn är antagligen de mest flitiga brukarna av en tätortsnära skog. Det finns en tydlig koppling mellan barns lek och naturliga miljöer. Upplevelser i naturen stimulerar barns utveckling på flera olika sätt.²⁷ En skog lockar barn till lekar som sätter både kropp, känslor och fantasi i rörelse.²⁸ Skogen är en miljö som ger förutsättningar för barn att kunna skapa sina egna platser och att bygga kojor är för de flesta en viktig del av uppväxten.²⁹ Studier visar att ju rikare en miljö är, desto mer engagerade är barnen i sin lek. Hur platser är disponerade och

26 Ward Thompson, Travlou, 2007, sid. 111.

27 Ward Thompson, Travlou, 2007, sid. 24.

28 <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsna-skog/>, 2011-01-11.

29 Ward Thompson, Travlou, 2007, sid. 26.

vilken mängd och typ av vegetation som finns där påverkar också barns beteende och det är bra att finna en balans mellan trygghet och utmaning. På en lekplats är allt tillrättalagt och det är tydligt vilka aktiviteter som ska utföras där, medan barn i naturmiljöer får en större utmaning i att hitta på sina egna lekar och hela tiden upptäcka nya. Barn tycks föredra platser som inte är alltför ordnade och det har visat sig att sådana miljöer stimulerar barn till att vara mer fysiskt aktiva.³⁰ Barn vill kunna leka utan ständig övervakning av vuxna, även om det ska finnas plats för vuxna att vara med i närheten. Exempel på bra lekmiljöer för barn är gränsen mellan den slutna skogen och en öppen äng. Barn verkar mer uppskatta den öppna skogen än den täta.³¹

Förutom att skogen kan vara en spännande lekmiljö kan den utgöra en pedagogisk miljö. Växter och djur väcker nyfikenhet och intresse av att förstå hur naturen fungerar.

30 Ward Thompson, Travlou, 2007, sid. 125-127.

31 Rydberg, Falck, 2000, sid. 5.

En skog kan därför användas av närliggande skolor och förskolor som en del i undervisningen. Enligt många pedagoger är skogen dessutom en miljö där barnen blir lugnare och mindre högljudda.³² Om man är van vid att vara ute i naturen som barn är det också större chans att man väljer att vara i skogen som vuxen.³³

32 Gunnarson, Palenius, 2004, *Stadsskog blir skolskog*, sid. 6.

33 Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, sid. 160.

Ungdomar

Tonåringar har inga självklara platser som är till för bara dem, så som lekplatser är till för barn. Många gånger kan detta skapa konflikter på offentliga platser. I de yngre tonåren kan platser för äventyrslek så som att bygga kojor eller klättra i träd vara tilltalande. Tonåringar efterfrågar också platser som stödjer deras sociala liv, platser där de kan träffa andra och samtidigt kunna utveckla sin egen identitet och självständighet. Tonåringar beskriver ofta platser utifrån just sociala karaktäristika, som var de kan vara med vänner och vem de kan träffa där utan att känna sig övervakade eller störda. Enligt studier verkar ungdomar i högre grad uppskatta den mer vilda, täta skogen där man kan hitta lite gömda platser, än den kultiverade, öppna skogen.³⁴

34 Ward Thompson, Travlou, 2007, sid. 30.

Vuxna och äldre

Även för vuxna är de sociala aspekterna av utemiljöer viktiga som att under en promenad se och möta andra människor eller att vara tillsammans med barn i utemiljön. För äldre är det associerat med en högre livskvalitet och ökad självständighet att komma ut. Hinder för äldre att vara ute i naturmiljöer kan vara att man inte känner sig säker. Det kan finnas en rädsla för brott, speciellt på kvällen då det kan finnas en oro för att främlingar ska gömma sig i mörkret. Att känna sig säker handlar också om att inte skada sig på grund av dåligt underlag eller liknande. Äldre människor tillhör de som använder rekreationsskogar mest och välträna gånger som är mjukt ondulerade och platser att vila på underlättar vistelsen.³⁵ Att utemiljön ska vara välkomnande och ge mycket och varierade intryck är viktigt och man vill se en kvalitet i träd och växter. För att ta sig till ett område bekvämt är även aspekter så som lämpligt placerade och utformade parkeringsplatser viktiga.³⁶ Vuxna uppskattar i högre utsträckning det

35 Rydberg, Falck, 2000, sid. 13.

36 Ward Thompson, Travlou, 2007, sid. 33.

öppna, kultiverade och strukturerade skogslandskapet med träd som är lätta att identifiera, än den täta skogen.³⁷

37 Rydberg, Falck, 2000, sid. 5.

Förutom värdet av den tätortsnära skogen som rekreatjonsområde har den många andra positiva effekter för miljön och djur- och växtliv, hälsa och välbefinnande samt för samhällets utveckling och ekonomi.

Miljö, Djur och Natur

Sedan 1990-talet har de ekologiska aspekterna av tätortsnära skogar kommit allt mer i fokus.³⁸ En skog fungerar som en ekologisk stabilisator som bidrar till att jämna ut klimatvariationer avseende temperatur, vind och regn och trädplanteringar motverkar även jorderosion. Skogsplanteringar har även stor kapacitet att minska buller från trafik eller industri och bidrar också till att minska luftföroreningar genom att trädens blad tar upp föroreningarna.³⁹ Skogen förbättrar

38 Rydberg, Falck, 2000, sid. 7.
39 Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, sid. 85.

också kvaliteten på vatten i marken genom att rena det från kväve och tungmetaller. Skogsmiljön har även stor betydelse för biologisk mångfald och den tätortsnära skogen kan rymma många växter och djur. Även en liten skogs ekologiska system kan innehålla stora variationer så som gläntor, kärr och buskage med vardera sina ekologiska samhällen. Vatten är dock ofta en bristvara i tätortsnära skogar. Att värna om miljön och aktivt arbeta med en miljöinriktad fysisk planering i våra städer och tätorter är viktigt för en hållbar utveckling i samhället.⁴⁰

Hälsa och välbefinnande

Det är väl dokumenterat att gröna miljöer har positiva effekter på människors hälsa. Skogen renar luft och vatten vilket i sin tur leder till att förbättra hälsan hos invånare. Forskning visar att naturen dessutom bidrar till att minska människors stress, sänka blodtrycket och öka

40 <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/>, 2011-01-11.

det mentala välbefinnandet. Det har även visat sig att äldre personer som är sjuka tillfrisknar tidigare om de vistas i skogsmiljö.⁴¹ Att skogsområden finns tillgängliga uppmuntrar också människor till att komma ut och vara mer fysiskt aktiva vilket har positiva effekter för den enskilda individen och i ett större perspektiv också för den allmänna folkhälsan. För att skapa hälsosamma städer behövs därför de tätortsnära skogarna.⁴²

Samhälle och ekonomi

Förekomsten av tätortsnära skog kan ha betydelse för den ekonomiska utvecklingen i en kommun. Den tätortsnära skogen gör att de närliggande områdena blir mer attraktiva som boende- och arbetsmiljöer och därmed ökar mark- och fastighetsvärde för närliggande tomter.⁴³ Både att skogen finns tillgänglig att besöka samt utgör

41 <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/>, 2011-01-11.

42 Dunnett, Hitchmough, 2004, sid.184.
43 Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, sid. 81.

attraktiva vyer från byggnaderna bidrar till att öka tomternas värde. Att närliggande skog uppmuntrar till vardaglig motion och därmed bidrar till att förbättra människors hälsa kan i sin tur bidra till att sänka sjuk- och hälsovårdskostnaderna för samhället.⁴⁴ Att en kommun arbetar för att bevara och utveckla naturmiljöer kan även påverka ortens och kommunens bild utåt sett som natur- och miljöinriktad vilket ökar ortens status som boendemiljö och miljö för företagsetablering. Skogsmiljöer kan också bidra till ökad turism och sysselsättning.⁴⁵

44 <http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/>, 2011-01-11.

45 Konijnendijk, Nilsson, Randrup, Schipperijn, 2005, sid. 81.

Skogen som landskap

Skogen är unik som naturtyp då det är ett landskap att gå in i för att uppleva dess inre rum med en slutenhet och intimitet under trädens kronor. Den inre miljön utgör ett viktigt rekreativsvärde i en skog.⁴⁶ Skogen bör inte användas som en grön massa där vegetationen likt väggar endast är till för att omgärda öppna platser utan även åt att skapa rika miljöer inne i skogen som talar till alla våra sinnen. Skogens olika karaktärer kan sättas samman för att skapa harmoni eller drama med kontraster. En skog innebär så mycket mer än ett område fyllt med träd. De många ord som förklarar en skog, så som glänta, lund eller äng ger en hint om hur många olika typer av skogsmiljöer det finns samt den betydelse skogen har haft för människor genom tiderna. Dessa ord och mångfald av skogsmiljöer kan användas som en kunskapsbas och fungera som inspiration för design av nya skogar och för att förändra existerande skogslandskap. Den urbana miljön innebär också nya situationer och funktioner vilket

ger möjligheter till att tänka om och förnya de traditionella skogstyperna och dessutom lägga till nya. Nedan beskrivs några av de miljöer som hör till skogen. I en design är det viktigt att inte bara se till dem var för sig, utan att se till sammanhanget mellan dem och på så sätt skapa en helhet.⁴⁷

Strukturrik skog

Strukturrik skog är en samlingsbenämning för skogstyper där träd, buskar och örter av en mängd olika arter växer tillsammans och bildar formrika miljöer med flerskiktad vegetation av olika ålder. Med skiktning avses lövverkets vertikala fördelning. De olika skikten är krontak, övre och nedre trädsikt, mellanskikt, busksikt och fältsikt. Med strukturrika planteringar kan stor variation skapas i en skog vilket kan ge många möjligheter för rekreation. Dessa miljöer anses vara att föredra för rekreation jämfört med ensartade bestånd. Naturens egen dynamik används som referens för att skapa strukturrika skogsmiljöer. Planteringarna byggs upp av komplexa strukturer och en god rumslighet med spännande interiörer kan därför skapas på en relativt liten yta vilket är särskilt användbart i urbana miljöer där plats ofta är en bristvara. Skiktningen i vegetationen gör också att fåglar och annan fauna och flora lättare kan samsas om utrymme genom att utnyttja de många nischer som skapas. Dessa miljöer rymmer ofta en hög biologisk mångfald.

Skiktning och artrikedom gör också beståndet mer stabilt mot sjukdomar och förändringar i omgivning eller klimat.

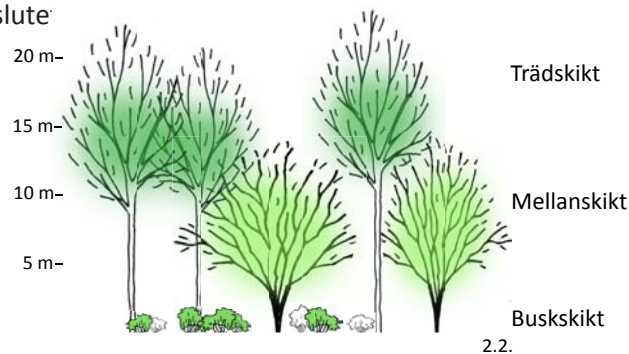
Arters reaktion på ljus och skugga tillhör de viktigaste egenskaperna att ta hänsyn till för att sätta samman strukturrika planteringar. Ju högre upp en arts krona skall vara, desto mer ljuskrävande bör den vara och beståndets huvudträd bör domineras av ljusarter. För att uppnå skiktning snabbt bör man inte ha för mycket skuggtåliga arter eftersom det då ofta bildas ett tätt lövverk från mark till krontak vilket skapar en svårtillgänglig skog. Mellanskiktet ska byggas upp kring skuggtåliga buskträd och för att inte hämma sikten bör buskar hållas under ögonhöjd, i annat fall kan miljön uppfattas som slyg. Rätt avvägda proportioner av arter med olika växtsätt och strategier är också väsentligt och om varje skikt domineras av en huvudart är förutsättningarna som bäst för att beståndet ska få tydlig skiktning. I bestånd där fördelningen är mer jämn mellan arter blir karaktären ofta mer

46 Larsen, J. Bo & Nielsen, Anders Busse, Urban forest landscape restoration, sid.

47 Dunnett, Hitchmough, 2004, sid.185-187.

diffus och vegetationen tätare. Hur lätt- eller svårreablerad en art är spelar också roll. Om en art är svårreablerad är det lämpligt att plantera ett större antal och om en art sprider sig med frön eller rotskott kan man i stället plantera in ett mindre antal. I bestånd med en hög andel rotskottsskjutande arter bildas ofta täta busksnår.⁴⁸

En strukturrrik skog kan bli mycket sluten vilket för en del människor kan skapa känslor av otrygghet och rädsla. Istället för att vara ombonat omslutande kan känslan vara att man är instängd. Slutenheten är också den kvalitet som så många uppskattar i en skog och det är därför viktigt att hitta en balans mellan öppet och slute

48 Gustavsson, Nielsen, Richnau, Wiström, *Strukturrika planteringar*, 2009, sid. 4-13.

49 Rydberg, Falck, 2000, sid. 12.

Det halvöppna landskapet

Det halvöppna landskapet associeras till det traditionella kulturlandskapet med spridda träd, betesmarker, ängar och stengårdsgårdar där skogen syns i bakgrunden och det liknas även ofta vid savannlandskapet. Forskning om vilka naturmiljöer människor föredrar visar att detta landskap är bland det mest uppskattade för rekreation. Att gå mellan träd kan ge en känsla av säkerhet då man har öppna vyer som ger en god överblick över eventuella faror, samtidigt som man har möjlighet att ta skydd för dem under träden.⁵⁰ Invid de spridda träden skapas också inbjudande platser för att slå sig ner och blicka ut över landskapet.

2.3. Halvöppet landskap.

50 Larsen, J. Bo & Nielsen, Anders Busse, sid.

Den vilda skogen

Denna skogstyp är relaterad till naturliga skogar som inte aktivt sköts. Den vilda karaktären förstärks av att gamla eller döda träd lämnas kvar vilket också är positivt för biologisk mångfald. Den vilda skogen uppfattas av många som alltför ostädad, oordnad och att den därför inte passar in i den urbana miljön. Miljön kan misstas för att man inte brytt sig om att sköta området vilket i värsta fall kan ge upphov till att man slänger skräp i sådana områden.⁵¹ En vild skogskaraktär kan dock tillföra mycket estetiskt och upplevelsemässigt sett och den låga skötseln innebär också kostnadsmässiga fördelar.

51 Rydberg, Falck, 2000, sid. 12.

Pelarsal

En pelarsal utgörs som regel av ensartade bestånd där träden är av samma ålder och vegetationen är därför i ett övre skikt med trädkronor. Topografin blir tydlig i ett landskap som detta. Då det inte finns vegetation i ögonhöjd kan man röra sig fritt mellan trädstammarna och sikten är lång. Biologisk mångfald är av liten vikt i en pelarsal men det kan utvecklas en unik och attraktiv flora; ett exempel på detta är fält av vitsippor i en bokskog. Pelarsalar kan vara ljusa eller mörka beroende på vilken art de byggs upp av vilket ger besökaren skilda upplevelser.

2.4. Bokskog.

Skottskog

Skottskogen karaktäriseras av småskalighet med flerstammiga träd och kan vara en mycket inspirerande lek miljö för barn. Miljön upplevs ofta som mystisk.⁵² Skottskogen förnygras genom stubb- och rotskott efter avverkning samt genom naturlig förnygring. Vid traditionell skottskogsskötsel kalläggs marken vid rotationstidens slut, men att helt kallägga marken är olämpligt i en tätortsnära skog då det kan upplevas som mycket negativt att skogen och träden under en tid försvinner. En särskilt anpassad form av skottskogsskötsel kan därför vara lämplig för urbana skogar, en så kallad selektiv skottskogsskötsel. Med denna form av skötsel undviks perioder med kallläggning och istället sker en kontinuerlig borthuggning av alla träd som nått en bestämd maximal höjd vilket kan ske vartannat till vart femte år. Effekten av selektiv skottskogsskötsel blir en mer skiktad skog än den traditionella skottskogen.

⁵² Larsen, J. Bo & Nielsen, Anders Busse, sid.

Den dynamik med ständig förnygring som skötseln av en skottskog innebär gör att flera djurarter såsom fjärilar och småvilt gynnas. Miljön är ofta mycket artrik och rymmer arter som både lever i skogen och på ängen. Skottskogens täta struktur ger bra skydd mot väder och vind.⁵³

⁵³ Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, sid. 4-5.

Kanter och skogsbryn

Skogsbrynet avrundar skogen och skapar mötet med det omgivande landskapet, men skogsbryn kan också planteras inne i skogen. Var skogens kant är och hur den ser ut kan även ge berättelser om det gamla kulturlandskapet, så som markeringar för ägogränser i form av gårdsgårdar eller liknande.⁵⁴ Skogsbryn har ofta både högt visuellt, upplevelsemässigt och ekologiskt värde. Skogsbryn fungerar även som ett ”skydd i ryggen”. Människor vill gärna sitta intill någonting och skogens kanter är därför bra platser att slå sig ner intill. Skogsbryn är även bra lekmiljöer för barn då det är en skyddad miljö samtidigt som den ofta är småskalig med mindre träd och buskar. Det kan även vara lockande att klättra upp i ett träd i skogens kant och se ut över öppet landskap.

Skogsbrynet ger skydd åt träden i skogen innanför och skapar förutsättningar för djur och växter att

leva där eller sprida sig i landskapet.⁵⁵ Skogsbryn utgör övergångszoner mellan två ekologiska samhällen och de sägs ofta vara mer artrika än de intilliggande växtplatserna då de innehåller arter från båda samhällen och dessutom innehåller skogsbrynet även sina egna arter. Skogsbryn hyser även många ljuskrävande träd och buskar som ofta har både högt biologiskt och estetiskt värde. Skogsbryn innehåller vanligen en rikedom av blommande buskar, bär och växter med intensiva höstfärger vilket drar till sig fåglar och däggdjur men också är värdefullt för människans upplevelse. Det är viktigt att skogens kanter är estetiskt tilltalande och skapar välkomnande entréer in till skogen. Tätortsnära skogar är karaktäriserade av att de är fragmenterade och i dessa fall innehåller skogen stor proportion skogskanter.⁵⁶

Skogsbryn som en enformig rand med växter mister samspelet med både skog och landskap och ser onaturligt ut. Förutom att skogsbrynets kant varieras till formen behövs olika arter som växer olika fort vilket ger en variation i höjd och ett böljande skogsbryn. Väl designade skogsbryn ger också möjligheter för att skapa mjuka, gradvis övergångar till öppna ytor.⁵⁷ Böljande skogsbryn kan ge en fin kontrast till åkerlandskap med dess raka linjer och ytor. I landskap som är mycket vindutsatta behövs breda skogsbryn, omkring 25 till 30 meter, för att tillräckligt skydd ska ges åt skogen innanför.⁵⁸ Mot närliggande tomter och hus kan skogsbrynet utgöra en fin gradvis övergång för att motverka att skogen känns som en påträngande vägg mot husen och istället göra att skogen smälter väl in i sitt sammanhang.⁵⁹

54 Larsen, J. Bo & Nielsen, Anders Busse, sid.

55 Granby, 1995, *Ny skov nyt landskab, Landskabelige hensyn ved skovtilplantning*, sid. 16.

56 Rydberg, Falck, 2000, sid. 12.

57 The Forestry Commission, 1994, *Forest Landscape Design*, sid.13.

58 Granby, 1995, sid. 16.

59 Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, sid. 4.

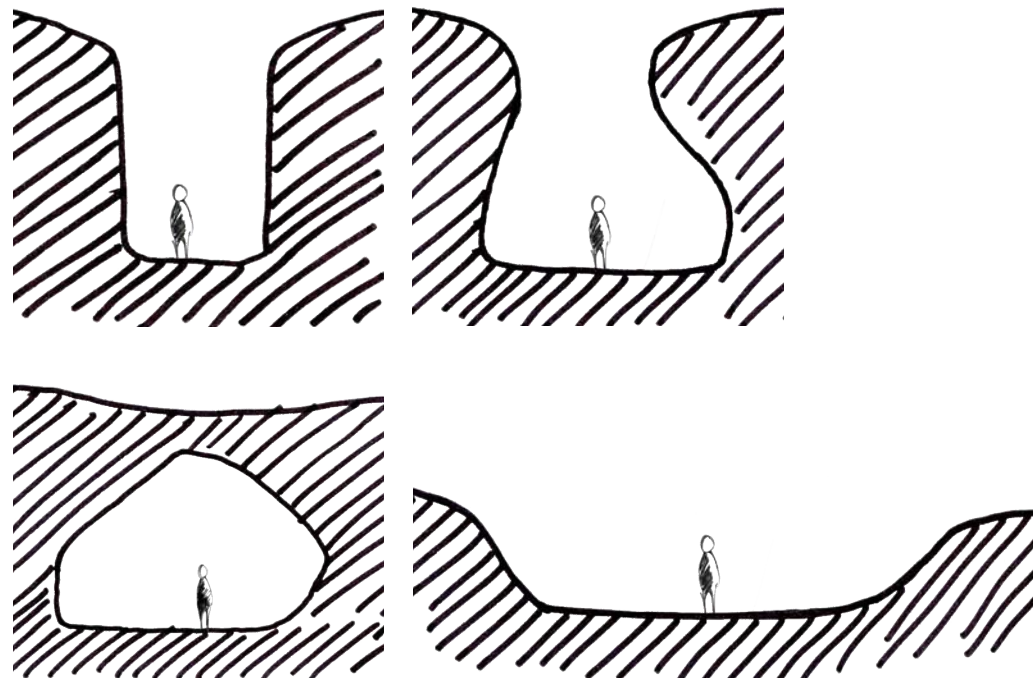
Öppna platser

Den vanligaste gröna platsen för rekreation i naturmiljöer är antagligen den öppna platsen. I en skog definieras den av träden som utgör väggarna.⁶⁰ Öppningar eller gläntor i en skog fungerar som andningshål för både djur, växter och människor. De kan utgöra mycket intima rum i en skog och vara bra platser för picknick eller vila under en promenad. De öppna platserna utgör viktiga habitat för många fåglar, insekter och fjärilar och rymmer många gånger en unik flora av skogsväxter som är skuggkänsliga men som inte återfinns i det helt öppna landskapet.

Det är viktigt att en öppen plats i skogen är tillräckligt stor för att ljus ska komma ner till marken, dels för att skapa en god växtmiljö för värmekrävande buskar och träd och dels ur rekreationssynpunkt. Stora öppningar krävs för att vackra solitärer ska kunna utvecklas. I en ung skog bör gläntor vara små för att man ska kunna uppleva en intimitet på platsen. Träden kring platsen är i detta skede

låga och skalan för platsen ska stå i relation till dem. Allt eftersom skogen växer finns möjlighet att gradvis öka platsens storlek vilket även skapar en tydlig dynamik i utvecklingen. Hur den öppna platsen upplevs, om den känns omslutande eller ödslig, eller om dess väggar känns påträngande beror på platsens storlek samt omgivande vegetations täthet och utformning. Ytterligare aspekter som påverkar hur en öppen plats upplevs är övergångarna mellan öppet och slutet, mellan glänta och skog, samt avstånd mellan öppningar i skogen.

Det är viktigt att finna en balans mellan öppen mark och slutet skog; andelen öppen mark bör inte uppta mer än en tredjedel av områdets totala yta. Är andelen öppen mark alltför stor mister man känslan av att vara i ett skogslandskap.⁶¹

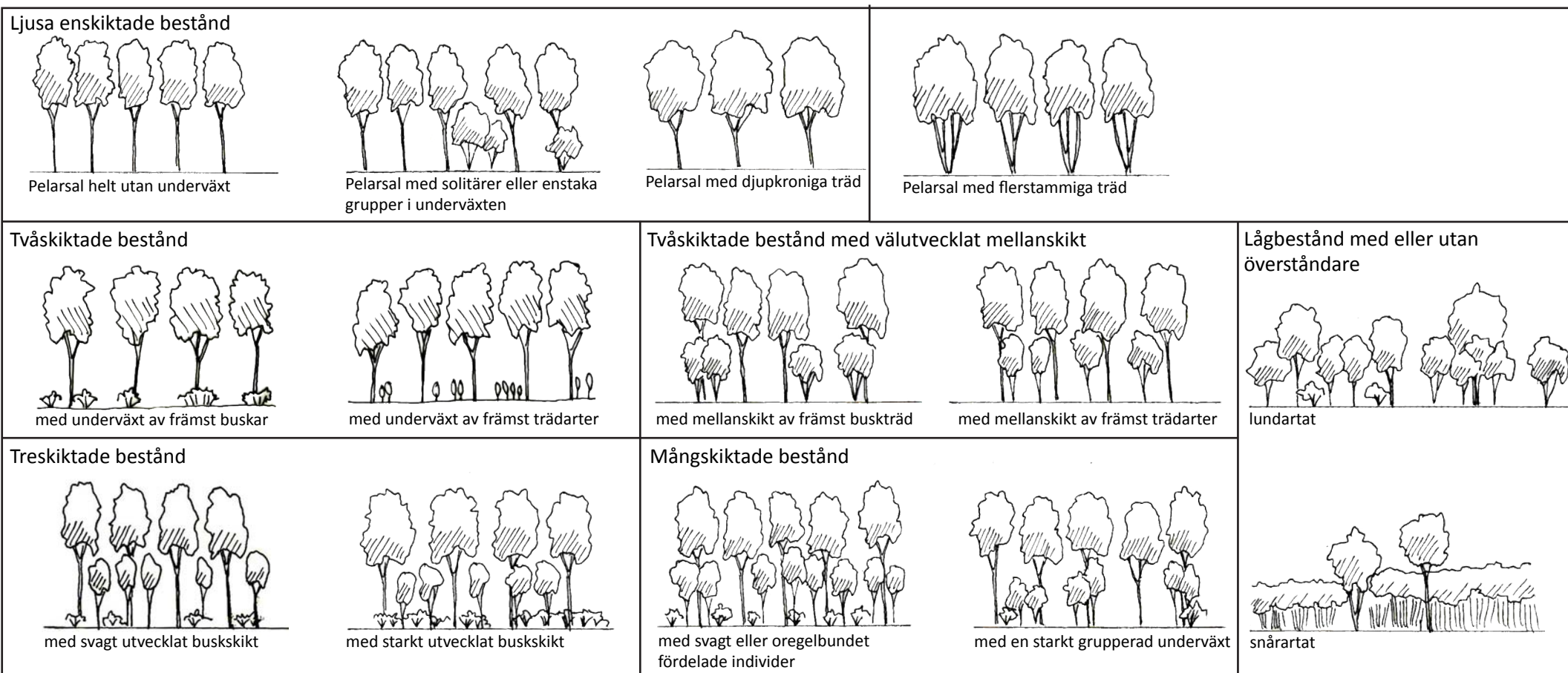
2.5. Platsens form och dess möte med den omgivande skogen påverkar upplevelsen. Figurerna härrör från: Gustavsson, R, 1981, *Naturlika grönytor i parker och bostadsområden - en beskrivning av forskningsprojektets bakgrund, dess experimentella del samt en kort genomgång av viktiga vegetationstyper, klassificerade utifrån deras uppbyggnad, struktur, form*. Landskap 58, Alnarp.

60 Dunnett, Hitchmough, 2004, sid.185.

61 Larsen, J. Bo & Nielsen, Anders Busse, sid. 17.

Vegetationsstruktur

Översikt över huvudtyper och undertyper
utifrån vegetationens struktur

2.6. Figurerna härrör från: Gustavsson, R & Fransson, L, 1991, *Furulunds Fure, en skog i samhällets centrum. Vegetationsstudier, historia, fågelinventering samt modeller och förslag till framtida skötsel*, Srad & Land, rapport Nr. 96, MOVIUM, SLU, Alnarp.

Vatten

Förutom att förekomsten av vatten skapar goda livsmiljöer för många djur och växter samt bidrar till ökade rekreativa värden, gör dammar, bäckar och våtmarker att tiden det tar för vattnet att nå havet blir längre. Detta gör att växterna hinner ta upp mer kväve och mängden kväve som läcker iväg med ytvatten minskar.⁶²

62 Rydberg, Falck, 2000, s. 6

Skogens skötsel

Om en skog lämnas för fri utveckling utan skötselinsatser utvecklas med tiden en snårskog att med ensidig natur. Kontinuerlig skötsel är därför viktig för att skogen ska kunna utvecklas i den riktning man önskar. Skötseln av en ung skog är mycket viktig och skapar grunden för skogens framtid.⁶⁵ Fram till mitten av 1990-talet har de urbana skogarna ofta skötts utan någon tydlig och uttalad målsättning. Idag lämnas många tätortsnära skogar för fri utveckling i urbana miljöer och man kan uppleva att en fri utveckling leder till en mer naturlig skog. Detta synsätt kritiserar dock ofta. De skogar som så många uppskattar är vanligen skapade av och påverkade av människan. En skog som lämnas för fri utveckling kan bidra till att öka variationen bland biotoper och därmed öka biologisk mångfald, men negativa konsekvenser kan vara att skogens värde som rekreationsskog minskar då en sådan miljö kan upplevas som alltför ovårdad. Det är viktigt att ha tydligt uppsatta mål för de urbana skogarna

65 Rydberg, Falck, 2000, sid. 12.

och att skötseln utgår från brukarnas behov och önskemål.⁶⁶ Skogen måste även skötas i förhållande till vad det är för en skogstyp och vilka mål skogen ska uppfylla.⁶⁷

Gallring är ett viktigt moment för att lyfta fram karaktär och särdrag hos planteringar. Många förvaltare röjer slyig underväxt i bestånd gång på gång för att skapa en bättre sikt och därmed ökad trygghetskänsla vilket ofta efterfrågas av människor. Denna typ av skötsel är ingen långsiktig lösning utan leder till att man behöver röja oftare då mycket ljus kommer ner till marken efter varje röjning och vitaliserar underväxten så att den många gånger blir ännu tätare. Ett stort skötselunderhåll byggs i det fallet in. Det är i detta läge istället bättre att satsa på att bygga upp underväxten till ett stabilt mellanskikt då det med sin skugga kan det bidra till att minska nya slyuppslag i framtiden. När mellanskiktet blivit välutvecklat blir genomsikten bättre och känslan

66 Konijnendijk, Rydberg, Falck, 1999, sid. 4-8.

67 Rydberg, Falck, 2000, sid. 11.

av trygghet större. En sådan åtgärd minskar kostnader för framtida röjningsåtgärder.⁶⁸

68 Gustavsson, Nielsen, Richnau, Wiström, 2009, sid. 4-13.

Den estetiska upplevelsen

Estetik är i många avseenden subjektivt, men vissa riktlinjer finns om vad människor generellt sett föredrar om vad som passar in i landskapet. Människors upplevelse och hur blicken rör sig genom landskapet kan också påverkas. Det finns två olika aspekter som berör den estetiska upplevelsen av en skog. Det traditionella är att betrakta landskapets scenerier från en statisk utsiktspunkt. Den andra aspekten är den deltagande där man upplever landskapet med alla sina sinnen och interagerar med det.⁶³ En skog upplevs för besökaren till stor del i rörelsen genom den och det är i detta avseende viktigt att varje karaktär är tillräckligt stor för att den ska hinna upplevas till fullo innan man möter nästa karaktär.

Att förstå en plats

Vår förmåga att förstå ett område eller en plats beror på aspekter så som sammanhang, läslighet, komplexitet och mystik. Är strukturer och mönster tydliga är det lätt att förstå området som en helhet och om relationen mellan olika landskapselement är tydlig kan man läsa landskapet. Det är viktigt att finna en balans mellan en tydlig struktur och samtidigt en komplexitet som bistår besökaren med varierade intryck och upplevelser. Att allt inte är synligt och uppenbart utan delvis gömt för direkt vy ger en mystik i att upptäcka.⁶⁴

63 Bell, Apostol, 2008, *Designing Sustainable Forests and woods*, sid. 70.

64 Bell, Apostol, 2008, sid. 71.

3

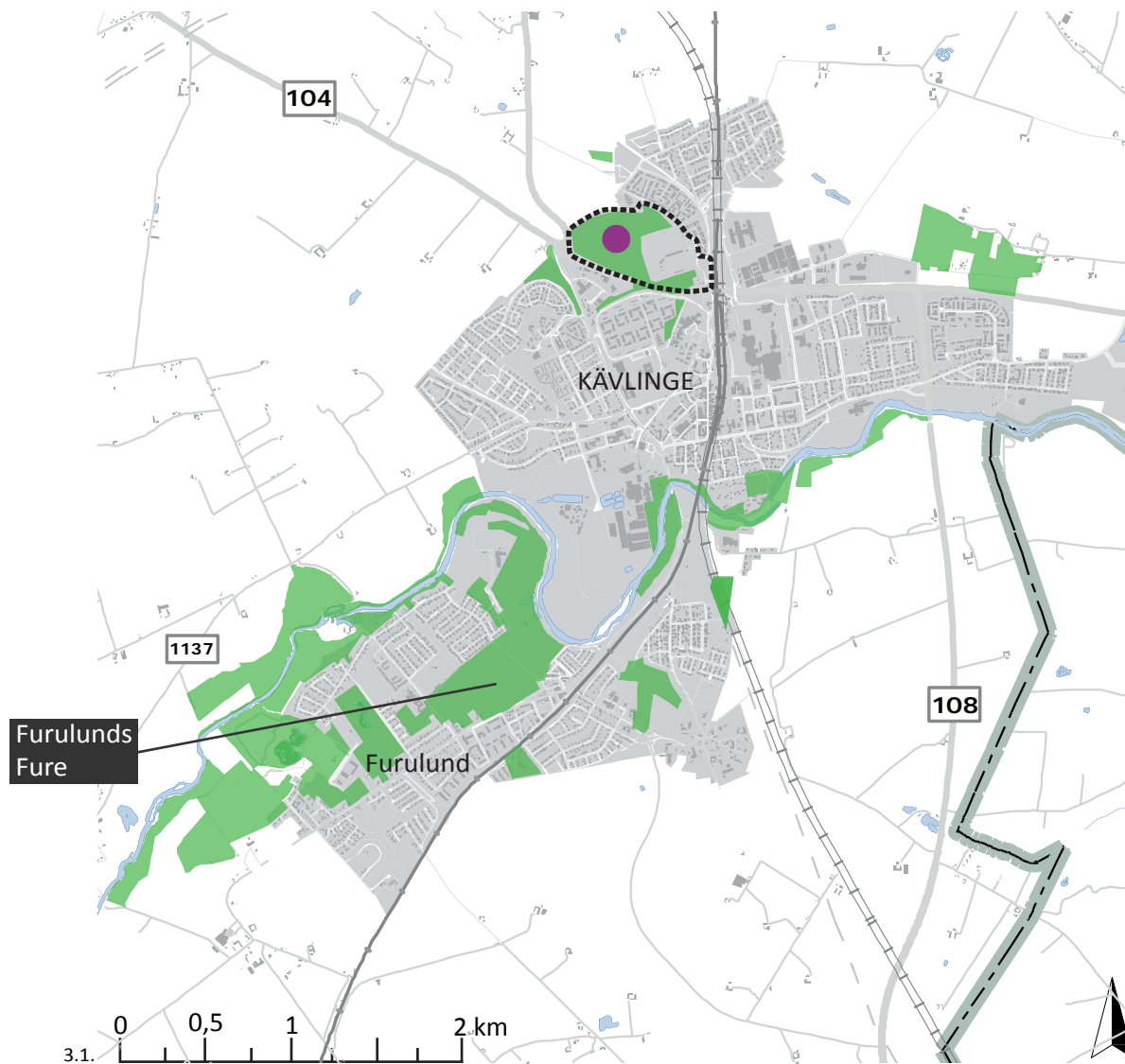
ANALYS

[landskapsanalyser på projektområdet]

Grönstruktur

I översiktplanen beskrivs det att Kävlinge har få naturområden vilket kan bekräftas av kartan. Grönområden finns främst längs med Kävlingeån, men i övrigt utgör Högalidskogen det största grönområdet i orten. Högalidskogen upptar en relativt stor yta i Kävlinge och är idag en outnyttjad resurs som bör betraktas som en värdefull tillgång för närrekreation. Högalidskogen saknar helt vatten som inslag i skogsmiljön, men då Kävlingeån går genom orten finns det bättre förutsättningar för att skapa rekreativa naturmiljöer vid vatten invid ån. Ett par kilometer från Kävlinge, i byn Furulund, finns Furulunds Fure. Det är primärt en tallskog som är en mycket uppskattad skog för rekreation. I anslutning till denna skog finns även en elbelyst motions slinga.

Högalidskogen och övriga grönområden både i Kävlinge och i Furulund bör i framtiden länkas samman tydligare för att skapa ett nätverk av grönområden. En sådan grönstruktur gynnar växt- och djurliv samt förbättrar förutsättningarna för rekreation.

3

Närområdet

Järnvägsstationen, som också är början av byns centrum, ligger inom någon minuts gångväg från projektområdet.

Både bostadsområdet Gryet norr om området och Korsbacka i söder har god koppling till området.

Bostadsområdet Arvidsborg ligger längre ifrån den enda ingång som finns till området söderifrån och dessutom ligger ett industriområde mellan bostäderna och Högalidskogen som skapar ytterligare barriäreffekt.

Idrottsplatsen är en separat del av området med ett staket runt. Staketet ger ett slitet uttryck som minskar naturupplevelsen.

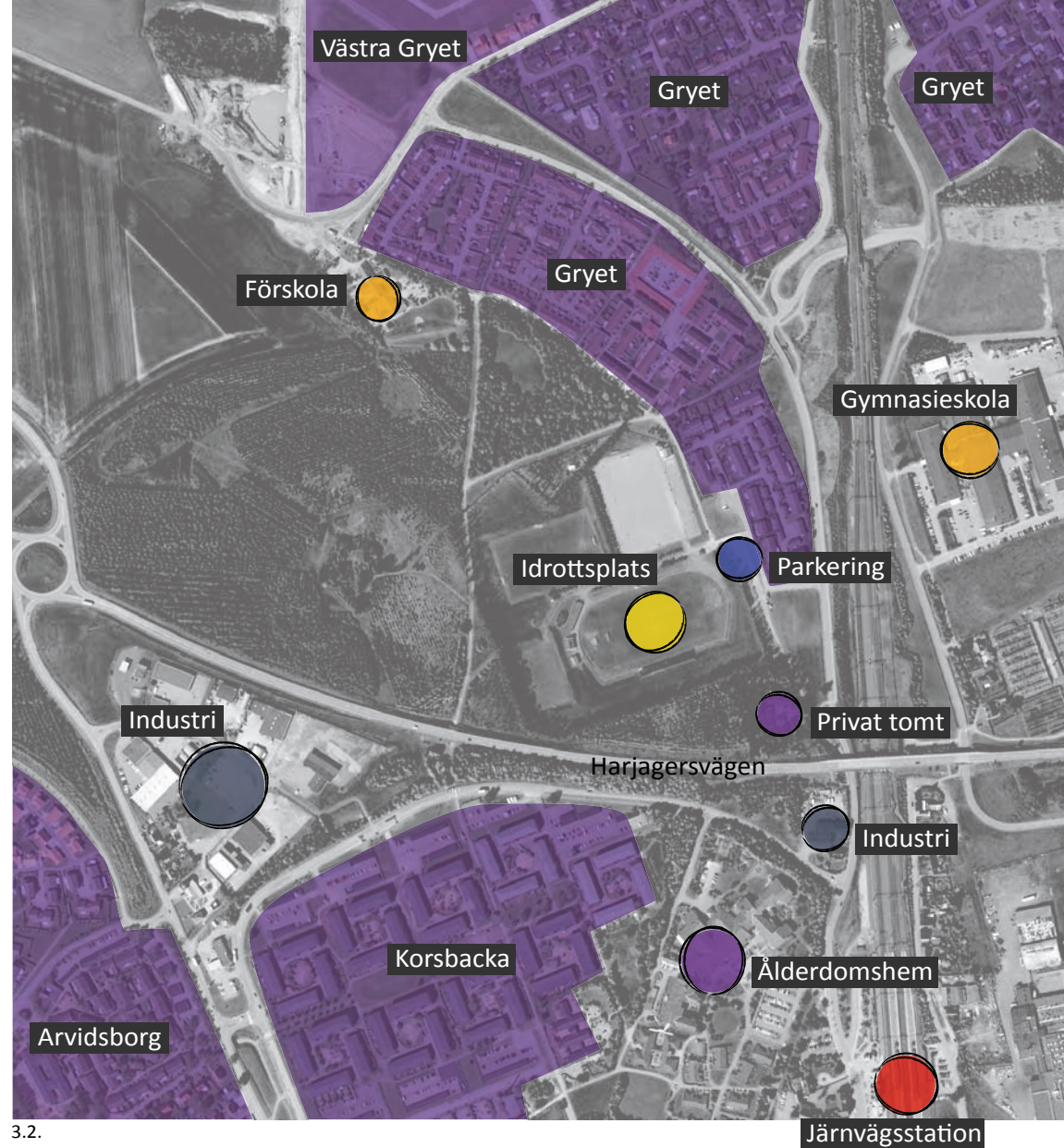
Den enda allmänna parkeringen i området ligger intill idrottsplatsen och för att därifrån komma till skogsområdet går man runt idrottsplatsen.

Ålderdomshemmet Billingshäll ligger i söder nära området. Trots närheten används inte området av denna grupp människor då det inte är tillgänglighetsanpassat.

En förskola finns i norr i direkt anslutning till skogsområdet. Det finns en grind från gården ut mot skogen och förskolan använder sig till viss del av skogsområdet idag, åtminstone det närmast liggande området.

Både en grundskola, högstadieskola och ett gymnasium finns i närheten. Söderifrån är tillgängligheten god med gångvägar som leder genom bostadsområden till rekreationsområdet.

Det finns en stor mångfald av människor i det direkta närområdet som skulle kunna ha stor användning av rekreationsområde. Det finns dessutom en potential för att fler besökare ska kunna hitta till området då det ligger centralt i förhållande till centrum och järnvägsstation.

3.2.

Omgivande vägar

Vägar och trafik omkring området är på en del platser mycket påtaglig, dels på grund att man hör bruset från trafiken och dels på grund några av de öppna vyer som finns mot vägen. Det är främst Harjagersvägen (väg 104) söder om området som upplevs som störande. Vyer ut mot vägen påverkar i den rekreativa upplevelsen negativt då man på dessa platser mister naturkänslan. Mitt i skogsområdet och i norra delen av området, mot åkerlandskapet, hörs minst buller, i själva verket mycket lite, från trafik. Skogen ska därför kunna erbjuda besökare rika naturupplevelser trots att det finns vägar intill skogens kant.

Skogens användning

Skogsområdet används idag inte i någon större utsträckning. Det nyttjas främst av hundrastare och i viss mån även av barn. Få skogar i den här åldern har dock mer potential för rekreation än denna, då skogen i nuläget endast är en jämnt tät och ungdomlig skog.

En avgörande anledning till att skogen används så lite idag är att den saknar ett tydligt gångstråkssystem. På flera platser kan man se spår av stigar som nu har växt igen. Vidare finns det få tydliga målpunkter som lockar människor till området och tillgängligheten är bristande. För att tillgängligheten ska vara god krävs mer än möjligheten att kunna ta sig till en plats. Man ska även kunna känna sig trygg och säker att vistas där, vilket gäller både fysiska och psykiska aspekter. Det finns inte en enda sittplats i området vilket innebär ett hinder för att använda området, främst för äldre människor som kanske inte orkar gå en längre sträcka utan en sittplats och vila.

- *Utformningen av området skall tillgodose behoven för de definierade brukargrupperna samt öka tillgängligheten för dessa.*
- *Skogsområdet måste bli synligare så att invånarna i Kävlinge blir medvetna om att det existerar.*
- *Negativa effekter av omgivande vägar ska överbryggas.*

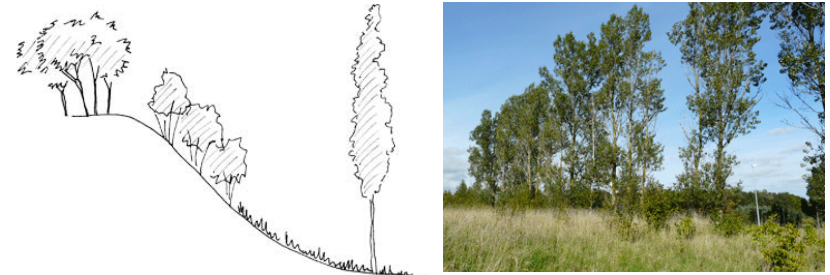
Befintlig topografi

Marken i området är till största del platt, men två utmärkande höjder finns. En höjd ligger vid entrén in till skogen vilket gör tillgängligheten problematisk. Den andra höjden ligger förenad med en stor öppen yta vilket ökar rekreativa värden för platsen och backen kan utgöra en bra pulkabacke under vintern.

Att ta vara på den topografi som finns i området genom att förstärka den kan bidra till ökad variation i området både estetiskt och samt ge upphov till fler aktiviteter.

En sänka finns i detta område som kan komma att utgöra en skyddad plats för exempelvis picknick. Området håller idag på att växa igen vilket gör att höjdskillnaderna inte syns nämnvärt. Sänkan bör istället öppnas upp så att topografin förstärks och den skyddade platsen görs tillgänglig.

Vegetationen är på denna plats arrangerad på ett sätt som förminskar den höjdskillnad som finns. Längst ner är vegetationen som högst, med en rad av popplar, och på höjden växer lägre vegetation med hassel och högst upp några tallar. Låg vegetation på höjder och hög på låg mark gör att höjdskillnaderna jämnas ut.⁶⁹ Då området i övrigt är så platt bör denna plats förändras så att topografin istället framhävs.

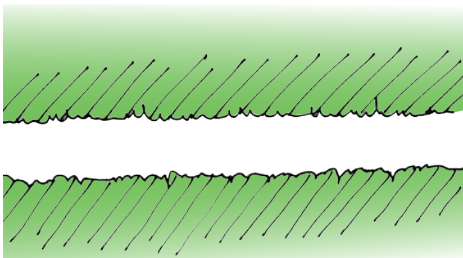
3.4.

Gångstråk

De formella gångar som finns i området är asfalterade och går vid sidan av själva skogen. De fungerar primärt som genomfartsleder för gående och cyklister.

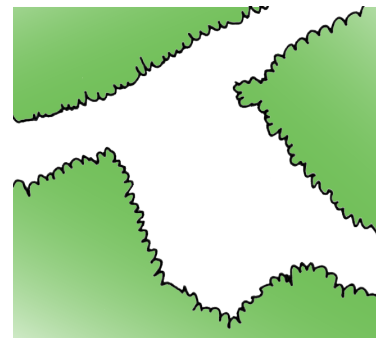
Det finns ett slags gångsystem i det som är själva skogsområdet där gångar markeras genom klippt gräs mellan skogspartierna. Gångarna är mycket breda, på en del platser upp mot femton meter. Stråken är på de flesta ställen rakt lagda och samspelar lite med skogen bredvid. Gångar blir mer lika gator som plöjer genom vegetationen. och det gör att besökaren går bredvid naturområdet istället för i det och därför inte tar del av skogens inre rum.

3.5. Breda gångar med lång sikt.

På en del platser är det oklart vad som är gångar. Strukturen blir ofta otydlig vilket bland annat beror på gångarnas väl tilltagna bredder samt att de endast markeras av att gräset är klippt på dessa ytor. De väl tilltagna bredderna gör även att de istället för stråk eller stigar kan uppfattas som avlånga, öppna platser. Det bidrar till att skogen som helhet upplevs som öppen. Att gångarna är överdimensionerade och många gånger rakt dragna gör även att gångsystemet har en låg visuell bärande kapacitet; det innebär att man hela tiden har lång sikt och långt i förväg kan se andra som rör sig på gångarna. Detta gäller både för gångarna i skogen och för de asfalterade gångarna. Skogen kan därför uppfattas som överbefolkad trots att det egentligen inte är så många som rör sig där.

Det bristfälliga gångsystemet bidrar till att det är svårt att orientera sig i området. Det är svårt att uppfatta var vägarna leder. Det finns även många återvändsgränder i skogsområdet vilket gör att man ständigt får gå tillbaka samma väg varifrån man kom.

3.6. Skogen som helhet upplevs som öppen

Entréer

Entréerna till skogen är otydliga och det är svårt att hitta in till området. När man kommer till området från centrum finns det en ingång som leder genom en gångtunnel. Gångtunnelns utformning signalerar inte att man är på väg in i ett rekreationsområde. Den är mörk och skräpig och behöver en uppfräschning som gör den ljusare och mer välkomnande. Det är mycket viktigt även ur trygghetssynpunkt då gångtunnlar ofta upplevs som otrygga platser.

Även för övriga entréer gäller att besökaren inte ges känslan av att komma in i ett rekreationsområde och naturkänslan på dessa punkter bör förstärkas. Backen upp vid de entréer som finns in till skogen idag gör också att tillgängligheten är bristande.

Vid förskolan finns en ingång in till skogen som endast används av förskolan.

Ingång till skogen upp för backe.

Det asfalterade gångstråket genom området, staketet mot idrottsplatsen skymtas till höger i bild

Vy mot bostadsområdet Gryet norr om skogen.

Gångväg mellan skogen till vänster och idrottsplatsen till höger.

Gångtunnel in till området.

3.7. Gångstråk och entréer.

3

- Ett cirkulärt gångsystem bör planeras för då det underlättar orientering och eliminerar återvändsgränder.
- Gångarna bör ges en mer organisk utformning och minskas i bredd för att öka naturkänslan samt öka visuell bärande kapacitet.
- Entréer ska tydliggöras så att man lätt hittar in till skogsområdet. Det behövs en ny entré till skogen som ger god tillgänglighet för alla.

Återvändsgränd och vy mot Harjagersvägen.

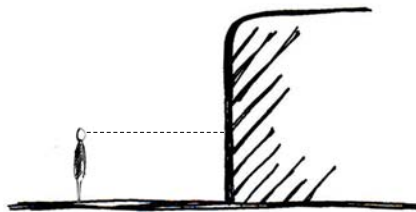

3 | VEGETATION

Karaktär

Stora delar av området har utvecklat en mycket tät vegetationsstruktur med snår och det är svårt att komma in i skogens inre miljöer. Man är begränsad till att röra sig inom de öppna partierna och man har därför liten uppfattning av att befinna sig i en skog. Detta gör också att endast en liten del av området är tillgängligt för rekreation.

Att besökaren endast betraktar skogen utifrån gör att alla vyer liknar varandra och upplevelsen blir monoton. Det finns dock en stor potential i att utveckla de bestånd som finns i området genom att lyfta fram olika arter och karaktärer och på så sätt skapa mer komplexa strukturer och miljöer. Det finns inga väl utvecklade skogsbryn i området och att tillföra mer och varierade skogsbryn ökar rekreativa värden samt förbättrar förutsättningarna för växter och djur.

3.9.

3.10. Vegetationens karaktär.

3

VEGETATIONSTRUKTUR

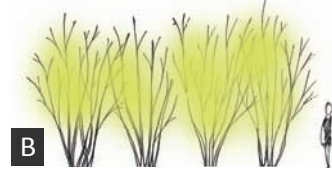
A
Skogslönn i övre trädskiktet. Hassel samt en del fläder i mellanskiktet. Bland annat kornell och benved i buskskikt. Snår, otillgängligt.

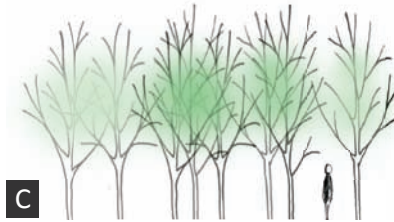
E
Lärk som överståndare. Bok i mellanskikt och buskskikt.

F: Skogsek, tätt.
I: Skogsek. Finns fina partier med gräs under träden men platserna är otillgängliga då träden står tätt.

B
Hassel. Tätt bestånd.

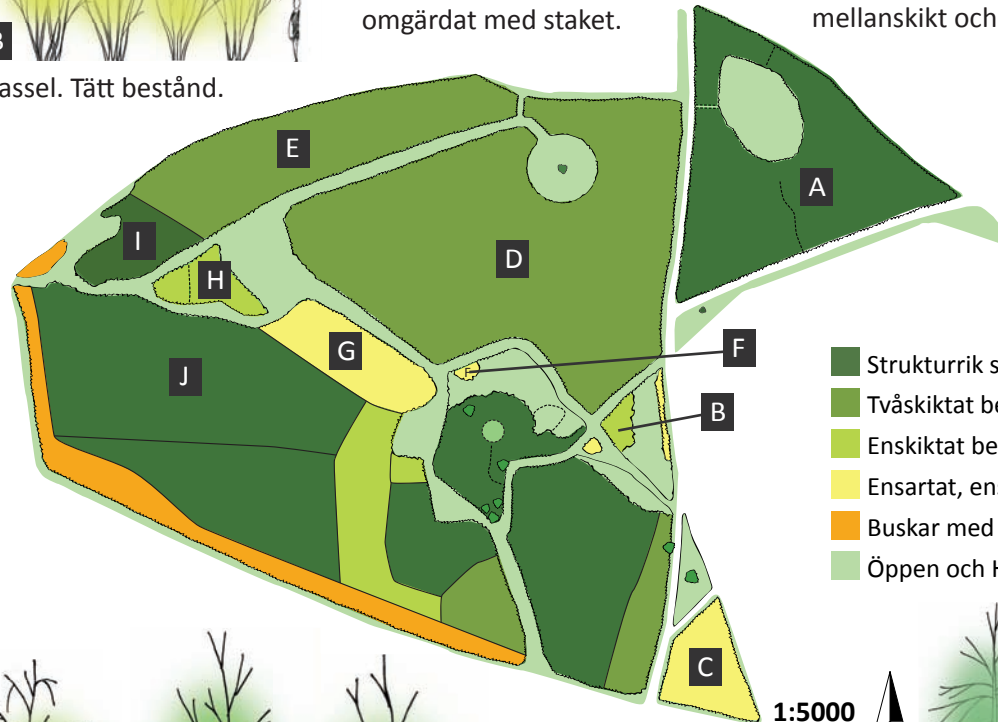
C
Ask. Mycket tätt bestånd omgärdat med staket.

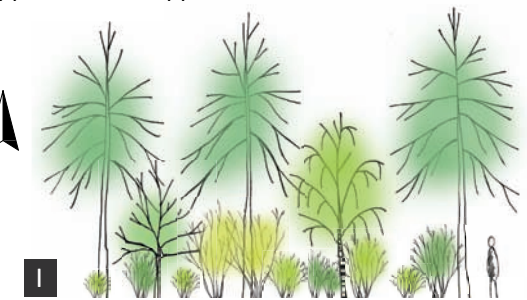
D
Lärk i övre trädskiktet. Bok och avenbok i mellanskikt och buskskikt.

H
Flerstammig oxel. Mycket tätt bestånd

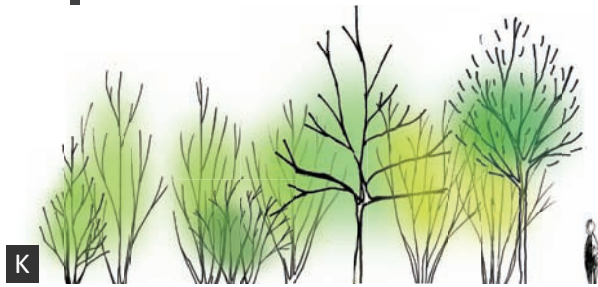
J
Skogsek, vårtbjörk och skogslönn i trädskiktet. Avenbok och hassel under samt måbär i buskskiktet.

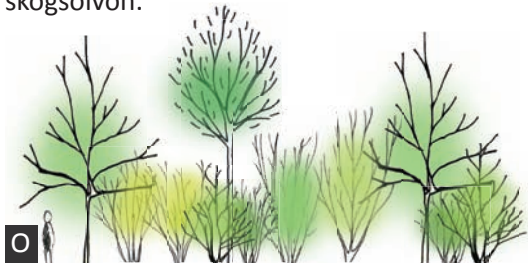
I
Lärk, vårtbjörk och ek i trädskiktet. Hassel i mellanskiktet och skogslönn och benved i buskskiktet. En del intressant fältvegetation som bl. a smultron.

3

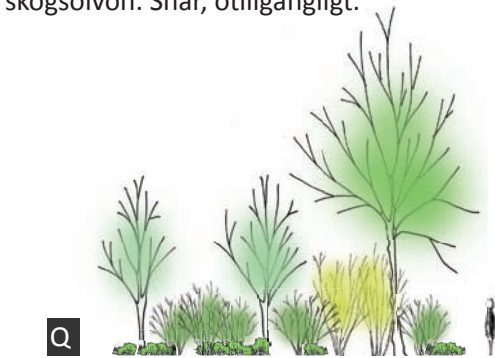
VEGETATIONSTRUKTUR

K Mestadels flerstammiga fågelbär. Skogslind och skogsek i övre trädskiktet. Hassel i mellanskiktet med inslag av hagtorn och skogsolvon.

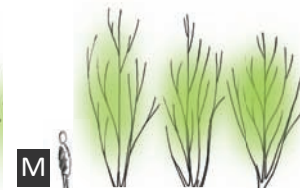
O Skogsek och skogslind i övre trädskiktet. Under fågelbär, hassel, hagtorn och skogsolvon. Snår, otillgängligt.

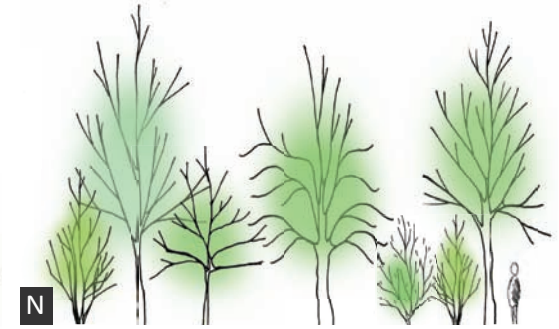
Q En del gamla, stora träd - ask och skogslönn. Hassel som mellanskikt och skogsolvon och måbär i buskiktet. Snår, otillgängligt.

L Flerstammig småskog med hassel, fågelbär och hagtorn. Mycket tätt, otillgängligt.

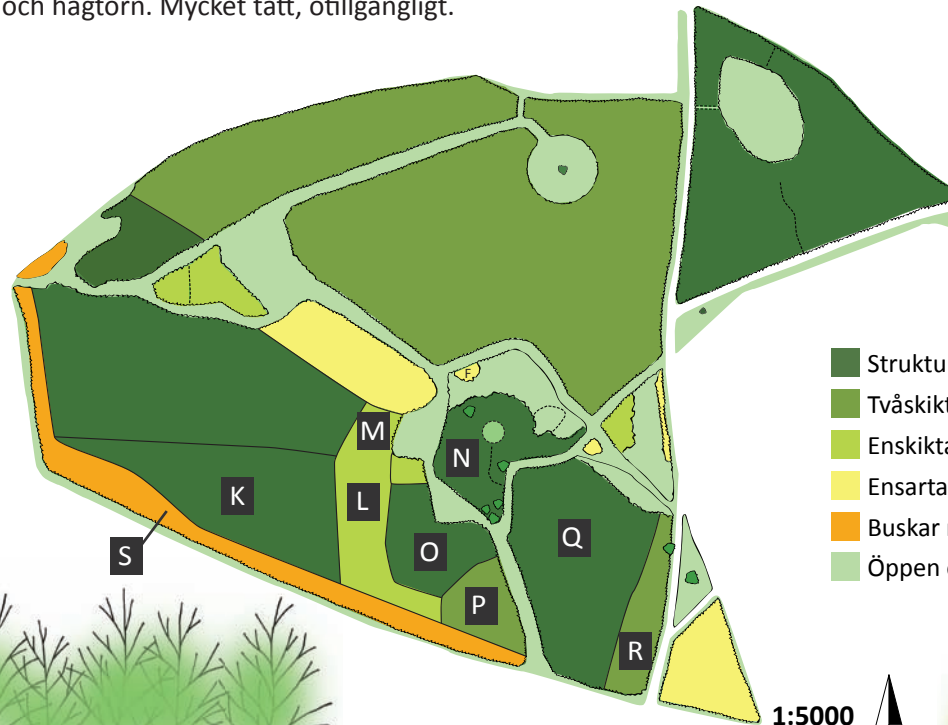
M Flerstammig fågelbär. Tätt bestånd

N En del gamla, stora träd - skogslönn, skogsek, hästkastanj och ask. Skogsek och ask i skikt under.

R Ask med hägg i buskiktet. Nyligen gallrat område, relativt god genomsikt.

- Strukturrik skog
- Tvåskiktat bestånd
- Enskiktat bestånd, flerstammiga träd
- Ensartat, enskiktat bestånd
- Buskar med enstaka träd
- Öppen och Halvöppen mark

P Skogslönn. nytt skikt av skogslönn som kommer upp under. Mycket tätt bestånd, otillgängligt.

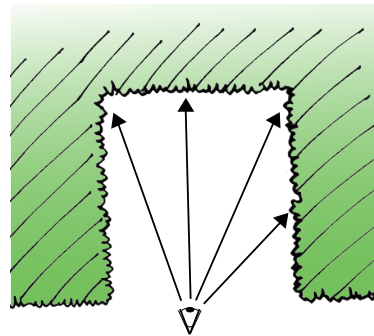

S Område med buskar, främst slån, men även hassel hagtorn, hägg och benved. Inslag av fågelbär. Tätt snår.

3

Öppna platser

Det finns relativt många öppna platser i området som alla är mycket lika till strukturen och att gångarna generellt sett är mycket breda göra att även de upplevs som öppna ytor. De öppna platserna i skogen är mycket stora och kan därför kännas ödsliga. Intima gläntor eller gömda, privata platser återfinns inte i området. Att alla platser ser likadana ut medför även svårigheter med orientering. Marken är på de flesta öppna platserna mycket ojämn vilket gör att det inte är inbjudande att slå sig ned med en picknickfilt och de är inte heller lämpliga för lekar såsom bollspel.

3.13. På en stor öppen plats med monotona skogskanter är det svårt att hitta något att fästa blicken på.

3.14.

3.15.

3

SÄRSKILT UTMÄRKANDE KARAKTÄRER

Potential vackra vyer mot det öppna åkerlandskapet inifrån skogen

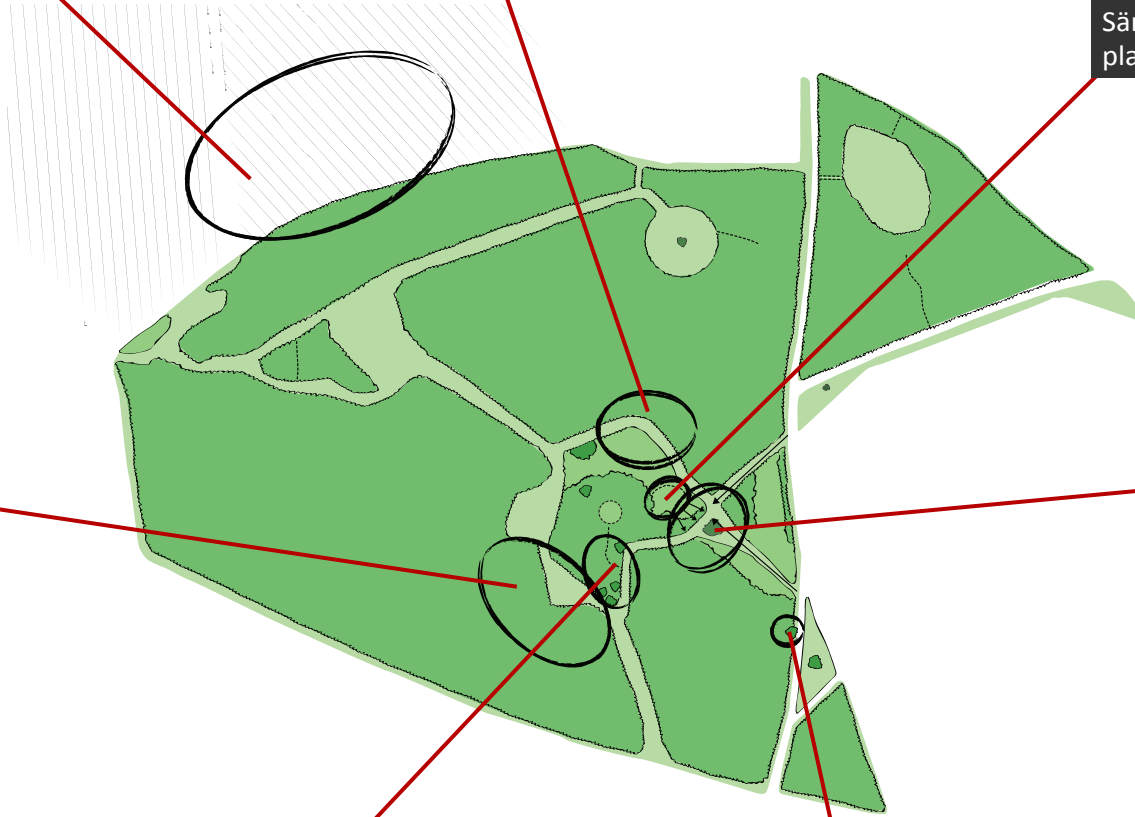
Flertalet vackra björkar i detta område tillför ljus och lätthet till miljön med sitt skira växtsätt

Sänka som kan bli en skyddad plats för lek eller picknick

Område med flerstammiga träd, främst fågelbär, med vackra stammar

Höjd med vackra tallar i grupp

Område med flera stora, gamla träd så som ask, hästkastanj och skogslönn

Karaktärsfull, stor hästkastanj med stenar under

Förstärka det som är bra

Det tar lång tid att skapa en skog. Att låta nya planteringar växa upp eller förändra befintliga vegetationsstrukturer. Att utveckla det som redan är fint eller ger karaktär åt platsen ger snabb förändring samtidigt som särskild omtanke om speciellt utvalda platser höjer intrycket för hela området.¹ Särskilt utmärkande karaktärer ger också skogens själ och bidrar till att området får en tydlig identitet.

- *En större variation i vegetationsstrukturer, karaktärer och vyer bör utvecklas för att ge besökaren en rikare naturupplevelse.*
- *Området är i behov av en större mångfald av platser som kan användas för olika syften.*
- *Platser och vegetation som redan idag är utmärkande och ger karaktär åt området ska lyftas fram för att i ett tidigt skede ge området identitet och göra det mer attraktivt.*
- *Skogens inre miljöer ska förändras så att de blir tillgängliga för rekreation.*

1 Gustavsson, Nielsen, Richnau, Wiström, 2009, sid. 12.

Förslagen ska syfta till att öka naturupplevelsen, skapa en mångfald av platser samt öka tillgängligheten.

Tillgänglighet

Att bekanta sig med ett område i sin egen takt underlättar för besökaren att kunna känna sig trygg och få en behaglig vistelse. I boken Designing Sustainable Forest Landscapes föreslås i relation till detta att skogen delas upp i tre huvudområden: Den öppna skogen, Mellanskogen och Den vilda skogen.

Den öppna skogen är upplyst och parkering och eventuellt andra faciliteter finns nära. Tillgängligheten är god för alla vilket kan inverka något på naturkänslan.

Mellanskogen är vildare och har en mer genuin skogskänsla men med stråk som är lätta att följa.

Den vilda skogen är den mest naturliga skogen och bjuder på större utmaningar så som att finna egna stigar.²

Med inspiration av denna teori delas området för Högalidskogen in i olika zoner där olika krav ställs för tillgänglighet. Zonerna är indelade utifrån tre kategorier.

Den övergripande strukturen som visas på nästkommande sida strävar efter att alla brukares önskemål ska kunna tillgodoses på någon plats i området samt att det ska vara lätt att förstå och samtidigt uppmuntra till att upptäcka. Att zonera skogen på detta sätt ger också en översikt för hur skogen ska förvaltas.

Indelningen är gjord utefter de fysiska förutsättningarna i området, möjligheterna att kunna ta sig till Högalidskogen via gång- och cykelvägar samt med bil och utefter avstånd från skogens ytterkanter. Gränserna för de olika zonernas utbredning som visas i plan ska ses som riktlinjer.

² Ryan, Simson, 2002, sid. 312

4

ÖVERGRIPANDE STRUKTUR

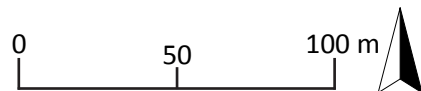

4

ILLUSTRATIONSPLAN

En översikt över förslaget för den nya skogen.

4 | PLATSER / MÅLPUNKTER

Skogen ska innehålla en mångfald av platser med variation i skala och upplevelse som ger möjligheter till möten och aktiviteter.

4

FÖRÄNDRING VEGETATION

Variationrika skogsbryn planteras både i skogen samt i skogens ytterkanter

Avenbok och grupper med vildapel planteras in för att minska skalan på platsen och skapa ett halvöppet landskap

Fågelbär planteras vid parkeringsplats och ger vacker blomning under våren

Vy begränsas mot väg genom att gångstråket och siktlinjen böjs

Vegetationsbestånden blir mer tillgängliga och attraktiva genom att förändra strukturerna så att snår minskas och att de blir mer öppna så att mer ljus kommer ner till marken

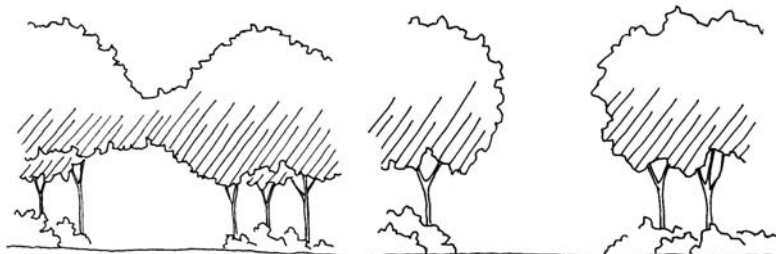
Området intill gångvägen betraktas som ett sammanhängande landskap och en mer attraktiv och variationsrik miljö skapas med en variation i öppet och slutet med skogsbryn, grupper av buskar samt solitärer

Topografin förstärks genom att skogslönn planteras på höjd

Vegetationen öppnas upp vid entréer så att man lättare uppmärksammar stigarna som leder in till skogen

Område med buskar mot vägen bevaras då det fungerar som bullerskydd

Björkar planteras för att skapa en mer ombonad känsla kring stigen samt skapa ett tydligare sammanhang med vegetationen på andra sidan stigen vari björk ingår

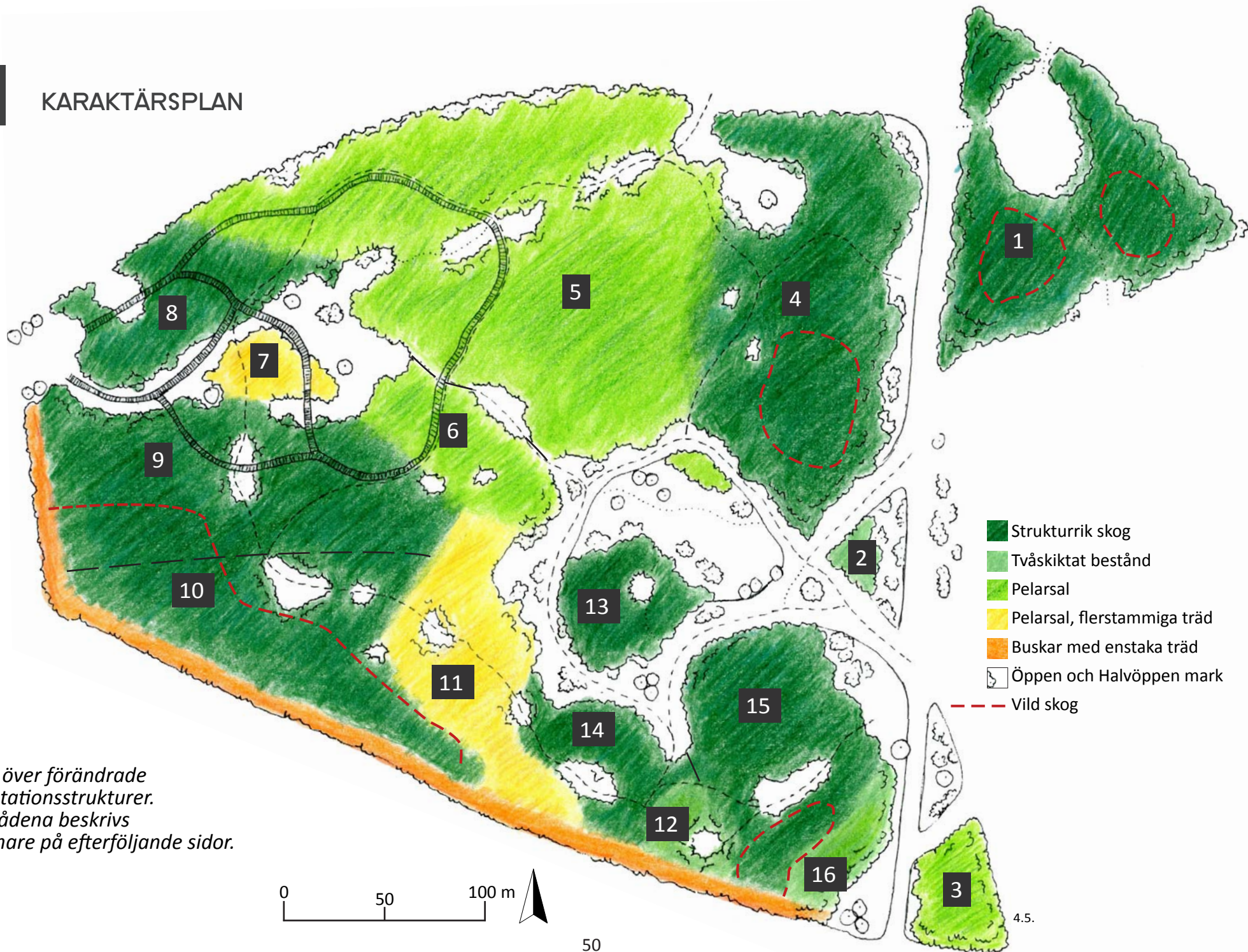

Vy begränsas mot väg genom nyplantering

Skogskanten dras bakåt men ett par askar sparas i en grupp invid gångvägen

4

KARAKTÄRSPLAN

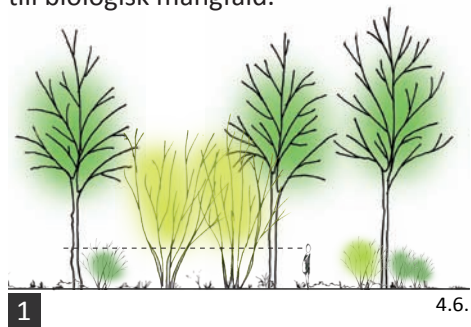

Plan över förändrade
 vegetationsstrukturer.
 Områdena beskrivs
 närmare på efterföljande sidor.

4 | SKOGENS NYA KARAKTÄRER

Som framkommit av analyser av området är vegetationsstrukturerna i behov av att förändras och förtydligas då hela skogsområdet annars riskerar att bli homogent till karaktären. Skogens karaktärer som beskrivits tidigare kombineras med varandra för att skapa den nya skogen; ett rikt landskap med en variation av miljöer som ger stora möjligheter för rekreation.

I områden markerade som vild skog är skötselnivån lägre och döda träd kan lämnas kvar. Inslag av sådana partier tillför många kvaliteter då de kan vara spännande miljöer att upptäcka och utgör intressanta vyer som kontrasterar mot den mer välordnade skogen. Död ved bidrar också positivt till biologisk mångfald.

1 Trädskiktet gallras i omgångar så att mer ljus successivt kan komma ner till marken samt öka avstånden mellan träden. Det ger bättre förutsättningar för rekreation samt möjlighet för att en vacker fältflora ska kunna bildas med tiden.

Mellanskiktet med hassel kan därmed växa till sig och bli ett stabilt bestånd över ögonhöjd som gör att genomsikten blir god.

Fläder tas bort för att minska snårigheten samt öka genomsikten. Övriga buskar som kornell finns kvar i grupper av varierande storlek som delvis skymmer sikten, men mellan dem har man möjlighet att röra sig under träden. När vegetationen gallras kommer kornell och benved fram tydligare och utgör ett vackert skogsbryn. Skogsbryn tillåts även breda ut sig in mot den öppna platsen för att göra platsens väggar mer varierade och därmed skapa en mer spännande lekmiljö.

Planteringen är fortsatt strukturrik, men med bättre genomsikt och med möjlighet att kunna röra sig genom området.

2 Beståndet gallras så att varje hasselbuske får mer växtutrymme samt att man kan komma in i planteringen och röra sig mellan buskarna.

Skogslönn planteras högst upp på kullen för att förstärka topografin och ge större variation åt planteringen, i synnerhet med en vackert gul höstfärg. Samtidigt gör skogslönnen att ett tydligare sammanhang skapas till närliggande planteringar vari skogslönn ingår.

Vegetationen blir tvåskiktad med ökade rekreativvärde och variation.

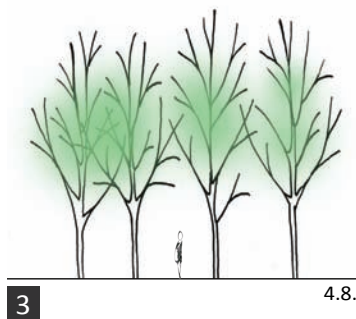

3

Beståndet hålls tätt tills träden växt till sig ordentligt. Därefter gallras beståndet så att de mest välutvecklade och framträdande träden ges utrymme att breda ut sin krona. Det blir då möjligt att röra sig fritt under träden.

Mot idrottsplatsen och staketet planteras skogsbryn med benved för att ta bort fokus från staketet och skapa en mer ombonad karaktär. Det ger också en attraktiv vy från gångvägen.

Planteringen får pelarsalskaraktär vilket medför att det tidigare mycket täta beståndet nu går att komma in i.

3

4.8.

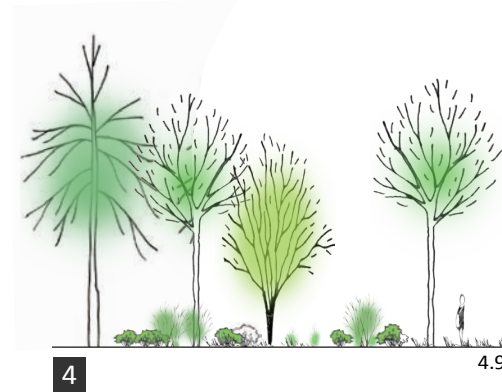
4

Det mesta av lärk gallras bort. Enstaka lärk lämnas kvar för att ge mer variation åt planteringen. Beståndet utvecklas till huvudsakligen bok- och avenbokskog. Både bok och avenbok gallras bort till viss del då planteringen idag är mycket tätbevuxen.

Då bok är ett träd som ger mycket skugga lämnas öppningar i krontaket så att växter med tiden har chans att etablera sig i busk- och fältskiktet på dessa platser.

I skogsbrynet intill gångvägen planteras grupper med benved och körsbärsbenved in för ökad variation i färg och blomning både från insidan av skogen och från gångvägen sett.

Planteringen blir ljusare och mer öppen. Att lärk i vissa delar finns kvar ger större kontrastverkan i vegetationen.

4

4.9.

5

All lärk tas bort och beståndet utvecklas till renodlad bokskog. När bokarna växt till sig ordentligt gallras beståndet så att träd med framträdande karaktär ges större utrymme att breda ut sin krona.

Mot åkerlandskapet planteras skogsbryn i partier för att skapa dramatik med varierande öppna och slutna vyer mot det öppna landskapet utanför skogen.

Beståndet får pelarsalskaraktär med god genomsikt inom området och delvis ut mot åker.

5

4.10.

6

Beståndet hålls tätt tills träden fått växa till sig ordentligt. Därefter gallras beståndet så att enskilda ekar får större växtutrymme och chans att breda ut sin krona. Då träden idag står mycket tätt har flera individer utvecklat ett skevt och krokigt växtsätt. En blandning av dessa träd samt ekar med genomgående stam ska bevaras i beståndet för att ge variation och karaktär åt miljön.

Små öppningar tas upp i krontaket så att gläntor bildas. På stora delar av marken i planteringen växer gräs vilket kan få bättre växtkraft om mer ljus kommer ner till marken.

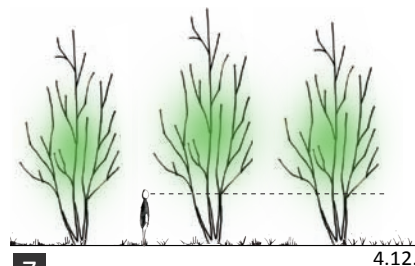
Planteringen får pelarsalskaraktär med sporadiska gläntor som kan bli till attraktiva platser för rekreation då den inre miljön blir mer tillgängligt när beståndet gallras.

7

Beståndet med oxel gallras då det idag är mycket tätt och otillgängligt. Istället får träden växa sig högre så att sikten i ögonhöjd blir bättre och man har möjlighet att röra sig mellan träden. Oxlarna har vackra släta stammar som syns tydligare när beståndet gallras.

Beståndet får en pelarsalskaraktär med flerstammiga träd som blir en spännande, småskalig miljö att röra sig genom.

8

Lärk tas bort och björk blir huvudart i trädskiktet. Till en början kan ek finnas kvar i beståndet, men allteftersom björken frösår sig ska ek gallras bort. Endast sporadiska grupper och solitärer med hassel ska finnas kvar i mellanskiktet.

Buskskiktet gallras och grupper och solitärer med skogsolvon och benved lyfts fram. Även körsbärsbenved läggs till i skogsbryn mot åkern.

Genom gallring av träd och buskar kommer mer ljus ner till marken vilket gör att det fältskikt som finns i området idag kan bestå samt utvecklas med nya växter som med tiden spontant kan etablera sig.

Planteringen utvecklar med tiden en relativt öppen karaktär men med inslag av buskar som skymmer sikt och leder besökaren genom området.

9

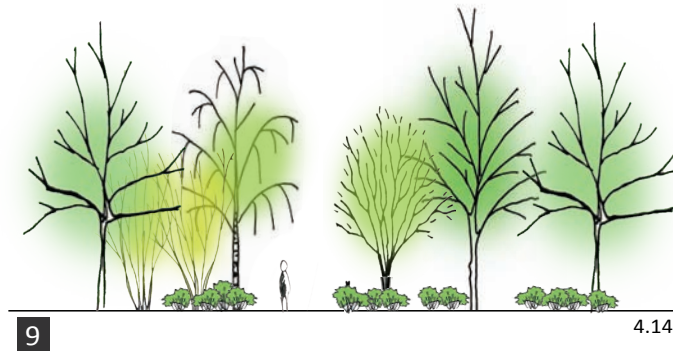
Trädskiktet gallras. Ek och avenbok ska dominera med inslag av skogslönn och ek.

Mellanskiktet gallras för att göra området mer öppet och grupper med hassel ska finnas kvar.

Genom gallringen kommer successivt mer ljus ner till marken och måbär i buskskiktet får chans att breda ut sig ytterligare. I skogsbrynet mot gångstråket planteras körsbärsbenved in samt murgröna som får klättra upp längs trädstammarna.

Öppningar tas upp längs med gångstråket för få in mer ljus i skogen och öka tillgängligheten och rekreativa värden.

Planteringen är som tidigare strukturrik men förfinad i karaktären genom tydligare huvudarter. Genom att strukturen blir mer öppen blir skogen mer tillgänglig.

4.14.

10

Trädskiktet gallras så att mindre öppningar bildas i krontaket och ljus kommer ner till marken. Skogslind och ek är arterna i övre trädskiktet och i det undre trädskiktet tillåts de flerstammiga fågelbären växa upp.

Det mesta av hagtorn gallras bort på grund av att dess taggighet inverkar negativt på tillgänglighet och rekreation. Enstaka större individer som anses tillföra något extra i miljön lämnas kvar.

Mellan- och buskskiktet gallras och grupper och solitärer med hassel och skogsolvon lämnas kvar. Genom gallringen får måbär chans att breda ut sig ytterligare.

Området får en strukturrik och spännande karaktär med en blandning av träd med genomgående stam och flerstammiga träd. Grupper av buskar som skymmer sikten delvis.

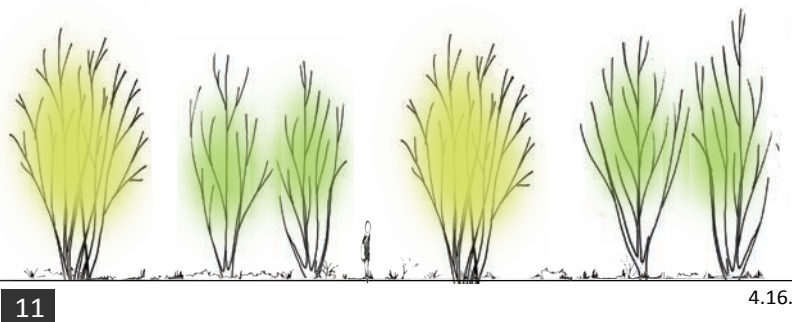
4.15.

11

Då området idag är mycket tätbevuxet gallras det för att man ska kunna röra sig fritt mellan träden. Det mesta av hagtorn gallras bort på grund av att dess taggighet inverkar negativt på tillgänglighet och rekreation. Endast enstaka större individer som anses tillföra något extra till miljön får lämnas kvar.

Området ska skötas som skottskog och bevaras som ett lågt bestånd. Sporadiska öppningar i krontaket samt en större glänta öppnas upp.

Planteringen får en spännande och småskalig skottskogskaraktär.

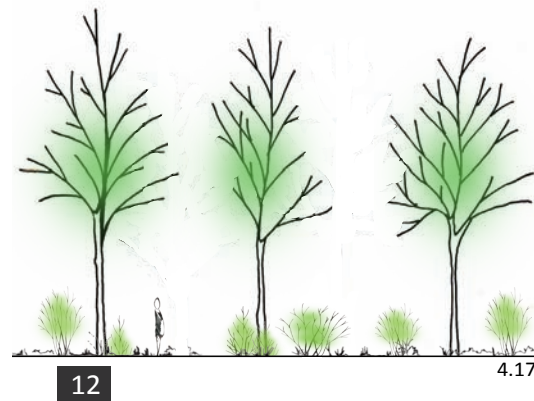

12

Området med skogslönn gallras så att det blir möjligt att komma in under träden. Krontaket bör dock hållas relativt tätt då mycket ljus till marken kan leda till mycket rotskott från skogslönnen.

Enstaka skogskornell planteras in och ger ljusa punkter i den annars ganska mörka skogen.

Planteringen med ett tätt krontak ger en mörk skog, men med ljusa inslag och med relativt god genomsikt.

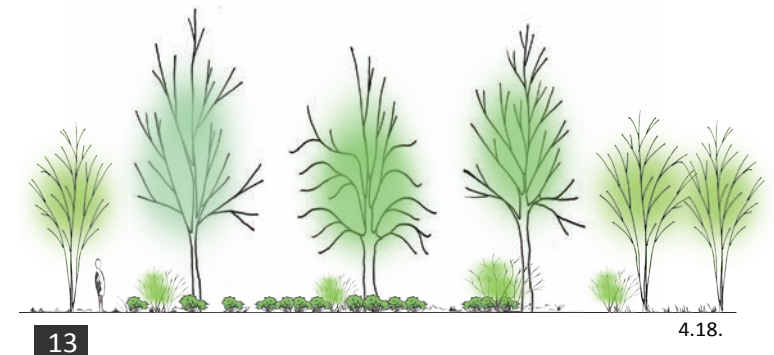

13

Trädskiktet gallras. De gamla, stora träden lyfts fram så att de syns tydligt och ger karaktär åt området. Beståndet utvecklas till att vara ask och skogslönn i trädskiktet.

I mellanskiktet adderas rönn som tillför mycket med sin vackra höstfärg och det är även lockande att plocka rönnbären.

Planteringen blir strukturrik med en mångfald av färger och former.

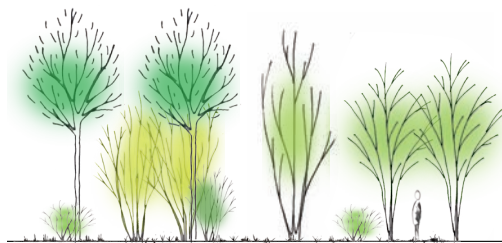
14

Trädskiktet gallras och skogslind ska vara den dominerande arten i övre trädskiktet. I det undre trädskiktet tillåts fågelbären växa upp.

Det mesta av hagtorn gallras bort, enstaka större individer lämnas kvar. Mellan- och buskskiktet gallras och grupper och solitärer med hassel och skogsolvon lämnas kvar.

Rönn planteras in i kanten av området närmast öppen mark för att förstärka sammanhanget med närliggande plantering vari rönn ingår.

Planteringen blir strukturiert med en mångfald av färger och former. Rönn tillför extra färg under hösten. Variationen med träd med genomgående stam samt flerstammiga träd skapar en spännande interiör.

14

15

15

Beståndet gallras successivt för att med tiden bli mer tillgängligt. Huvudarten i trädskiktet ska vara ask. Genom gallringen kommer mer ljus kommer ner till marken vilket gör att måbär kan breda ut sig. Gamla, stora träd lyfts fram för att ge sin karaktär åt området.

Mellanskiktet ska bestå av hassel som får växa upp över ögonhöjd. En del skogsolvon gallras bort då vegetationen i buskskiktet idag är mycket tät, men grupper ska finnas kvar.

Murgröna planteras in som kommer att klättra längs trädstammarna vilket förhöjer vyn från entréplatsen in mot skogen.

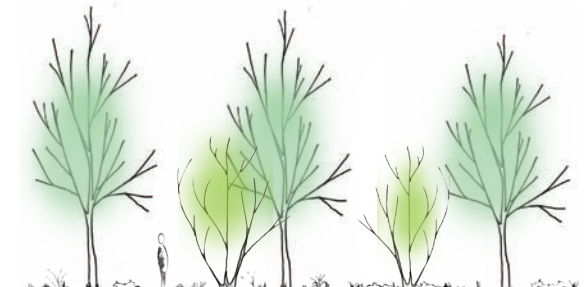
Planteringen blir strukturiert och relativt tät så att man kan finna gömda platser i vegetationen.

16

Strukturen bevaras i denna plantering, men trädskiktet glesas ut när träden växt till sig. Särskilt karaktärsgivande träd ges större växtutrymme.

Murgröna planteras in för att ge mer liv åt planteringen och skapar en vacker vy från gångvägen sett.

Planteringen bibehåller sin tvåskiktade karaktär men får ökad genomsikt vilket skapar en mer välkomnande syn invid gångvägen samt en lång siktlinje in till skogen som kan locka människor till att gå in dit.

16

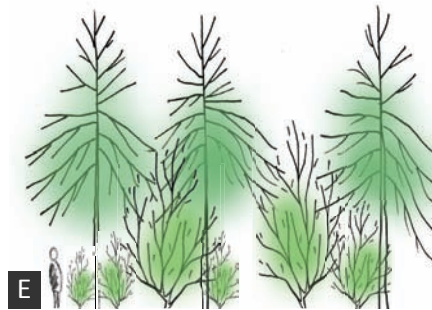
De befintliga vegetationskaraktärerna renodlas för att skapa mer distinkta karaktärer och större skillnader i upplevelsen mellan olika skogspartier.

Detta är en översikt över ett exempel på hur två vegetationsbestånd utvecklas till en gemensam karaktär: en bokskog med pelarsalskaraktär.

De föreslagna vegetationsbestånd som beskrivits på föregående sidor innehåller också fall där ett befintligt bestånd utvecklas till en ny alternativt två nya karaktärer.

D Lärk i övre trädskiktet. Bok och avenbok i mellanskikt och buskskikt.

E Lärk som överståndare. Bok i mellanskikt och buskskikt.

5 Beståndet får pelarsalskaraktär med god genomsikt inom området och delvis ut mot åker.

Förslag till skötsel

Förslaget för de olika karaktärerna har syftat till att lyfta fram dominerande arter i de olika bestånden och skikten i vegetationen. För flera av bestånden är god sikt genom vegetationen en målbild där mellanskiktets kronor ska vara över ögonhöjd och en tydlig prioritering mellan arterna gör att risken blir mindre för att ett tätt lövverk ska bildas från mark till krontak. I en mer jämn fördelning blir konkurrensen större mellan arterna i sökandet efter ljus.³ Skötseln ska således bedrivas på ett sådant sätt att huvudarterna i de olika skikten gynnas och övriga missgynnas för att till slut försvinna.

För att bygga upp ett stabilt mellanskikt ska gallring ske i omgångar i mindre skala snarare än att gallra sällan och mycket. Trädskiktet ska gallras successivt så att lite ljus släpps ner till marken varje gång vilket gör att mellanskiktet blir mer livskraftigt och strävar uppåt mot ljuset så att kronorna höjs. I skötseln är balansen viktigt mellan att inte släppa ner för

mycket ljus till marken, men tillräckligt för att mellan- och buskskikt ska hållas livskraftigt.⁴ Mycket ljusnedsläpp kan medföra att buskar som tenderar att skapa snåriga bestånd, så som skogskornell, får chans att breda ut sig i hög grad. Till en början ska trädskikt gallras så att ett kort avstånd, omkring några meter hålls. Avstånd mellan träden ska sedan ökas successivt för varje gallring så att planteringen under krontaket blir mer öppen till karaktären med större tillgänglighet och bättre siktförhållanden.⁵

Solitärer och grupper av träd lyfts fram på fler platser i förslaget och dessa växter ska i skötseln behandlas med stor omsorg då ger mycket karaktär till platserna med vackra arkitektoniska uttryck.

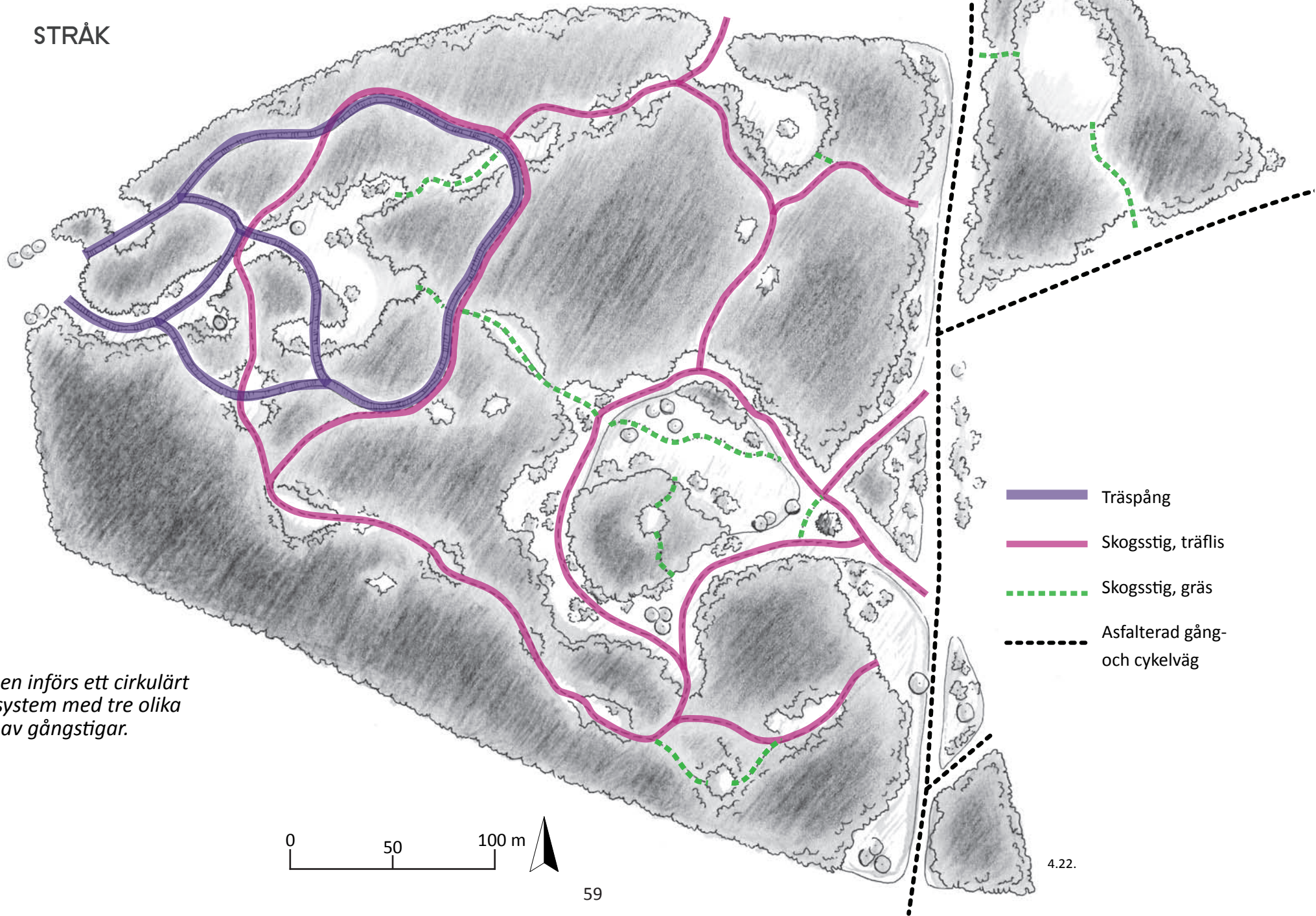
³ Gustavsson, Nielsen, Richnau, Wiström, 2009, sid.13.

⁴ Gustavsson, Nielsen, Richnau, Wiström, 2009, sid. 9.

⁵ Gustavsson, Nielsen, Richnau, Wiström, 2009, sid. 16.

4

STRÅK

De nya skogsstigarna

För att göra skogen tillgänglig för alla och samtidigt upprätthålla en hög naturkänsla anläggs en gång i trä i den nordvästra delen av skogen.

Via gången nås en begränsad del av skogen, men genom rörelsen kan en mångfald av vegetationskaraktärer upplevas. Spången leder också in till samlingsplatsen. Träspången är behaglig att gå på eller att färdas på med rullstol och utgör dessutom en spännande miljö för barn som lockar till rörelse. Spången ska anläggas i marknivå för att smälta in väl i miljön.

Merparten av skogsstigarna är belagda med träflis. Flis tillhandahåller ett behagligt underlag att både gå på och springa på och det naturliga materialet passar väl in i skogsmiljön.

Den tredje typen av gångstigar som endast utgör en liten del av gångsystemet är gräsbelagda. Detta är främst små stigar som genvägar genom skogen och in till några öppna platser.

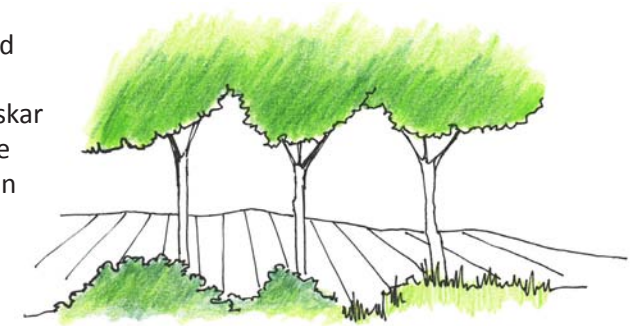
Gångarna mellan skogen och idrottsplatsen ska även fortsättningsvis vara asfalterade då detta ger god tillgänglighet.

Stråken i skogsområdet ska istället för som tidigare vara breda och raka med långa siktlinjer variera till formen och därmed skapas intressanta vyer längs rörelsen. Längre raka sträckor undviks helt då sådana ofta upplevs som artificiella och enformiga att röra sig längs. Gångarnas utformning i material och deras dragning genom landskapet är valt på ett sådant sätt att de känns naturliga för de karaktärer de går genom.

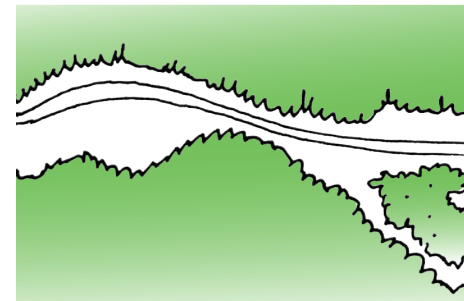
Skogsstigarna är arrangerade på ett sådant sätt att man i olika sekvenser rör sig under slutet krontak, i ett omväxlande öppet och halvöppet landskap, genom gläntor i varierade storlekar samt invid kanter och skogsbryn. Dessa förändringar längs rörelsen bistår besökaren med omväxlande sol och skugga, tydliga förändringar i växtmaterial för olika ståndorter samt möjlighet att finna

dels lugna och fridfulla platser för ensamhet och dels platser med möjlighet att se och möta andra människor.

Vyerna längs med stråken är ibland öppna och i andra fall begränsar vegetation sikten. Förutom att buskar emellanåt skymmer sikten visar de även väg för rörelse i högre grad än träd som inte hindrar att man går under dem.⁶

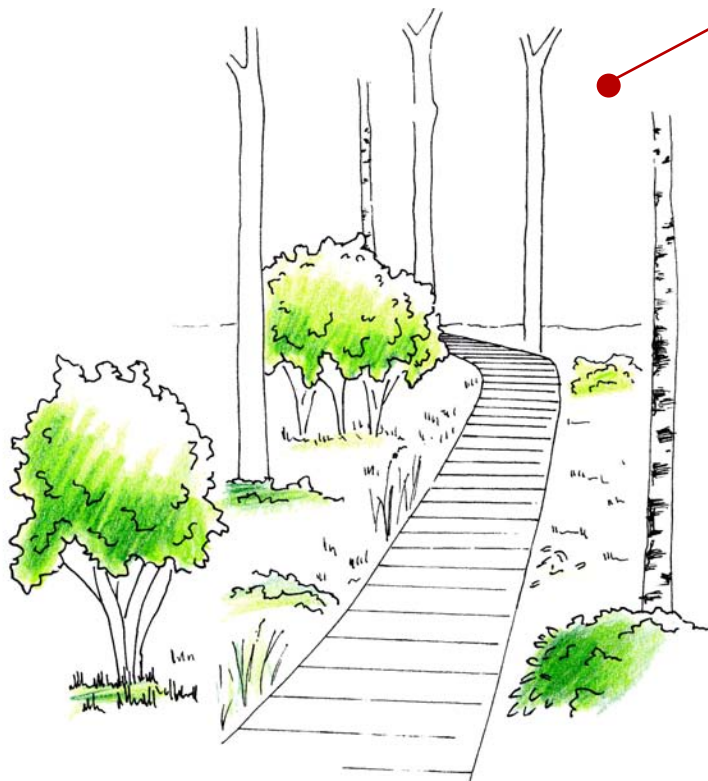

4.24. Vy från skogen ut mot åkerlandskapet.

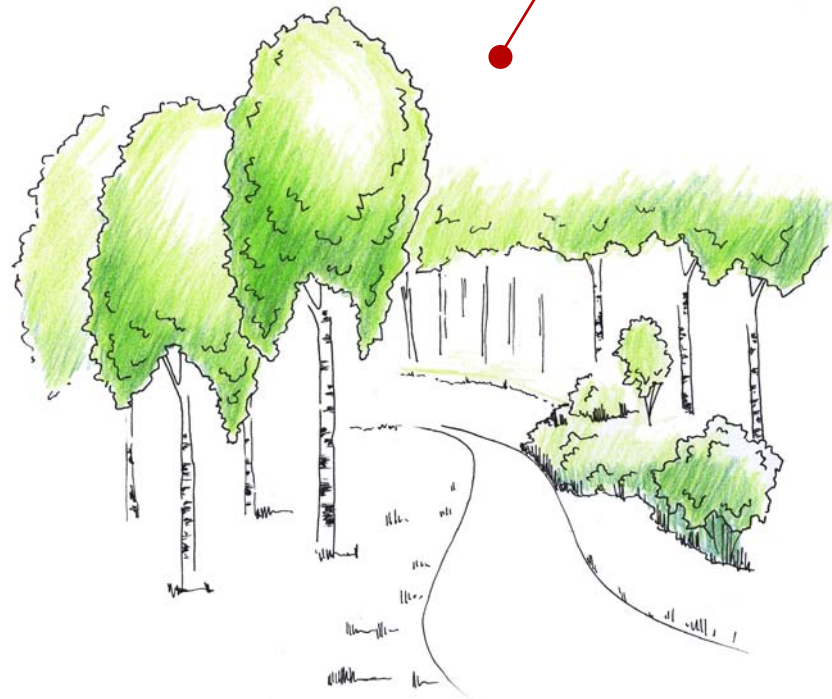

4.23. Mer organiskt utformade stråk ger varierande öppna och slutna vyer och ökar visuell bärande kapacitet.

⁶ Crowe, 1978, *Landscape of forests and woods*, sid. 27.

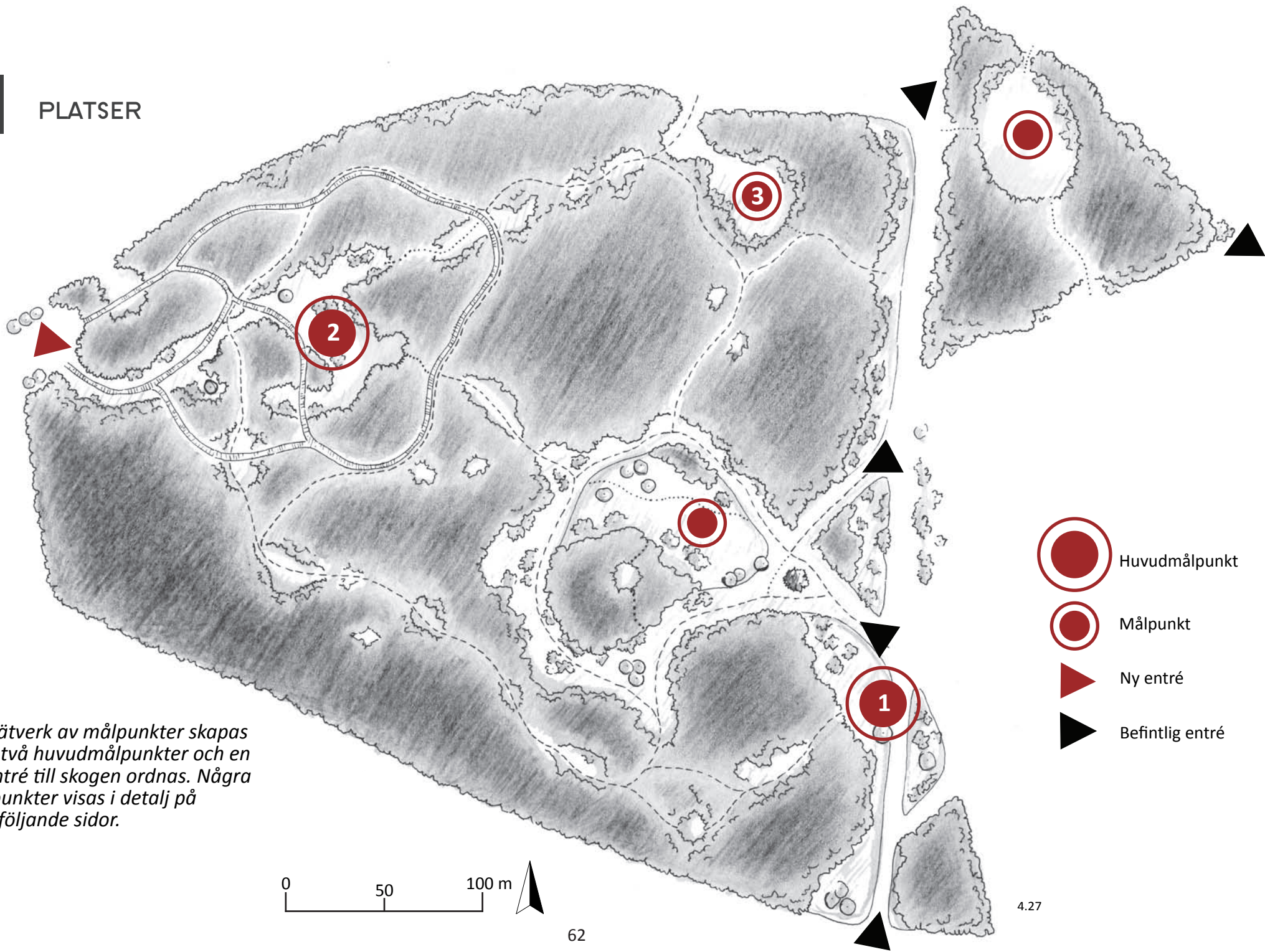

4.25. Träspången blir ett naturligt stråk i skogen som slingrar sig mellan träd och buskar.

4.26. Skogsstig mellan björkar med skogsbyn i partier vid sidan av stigen och en pelarsal med bok i bakgrunden.

4 | PLATSER

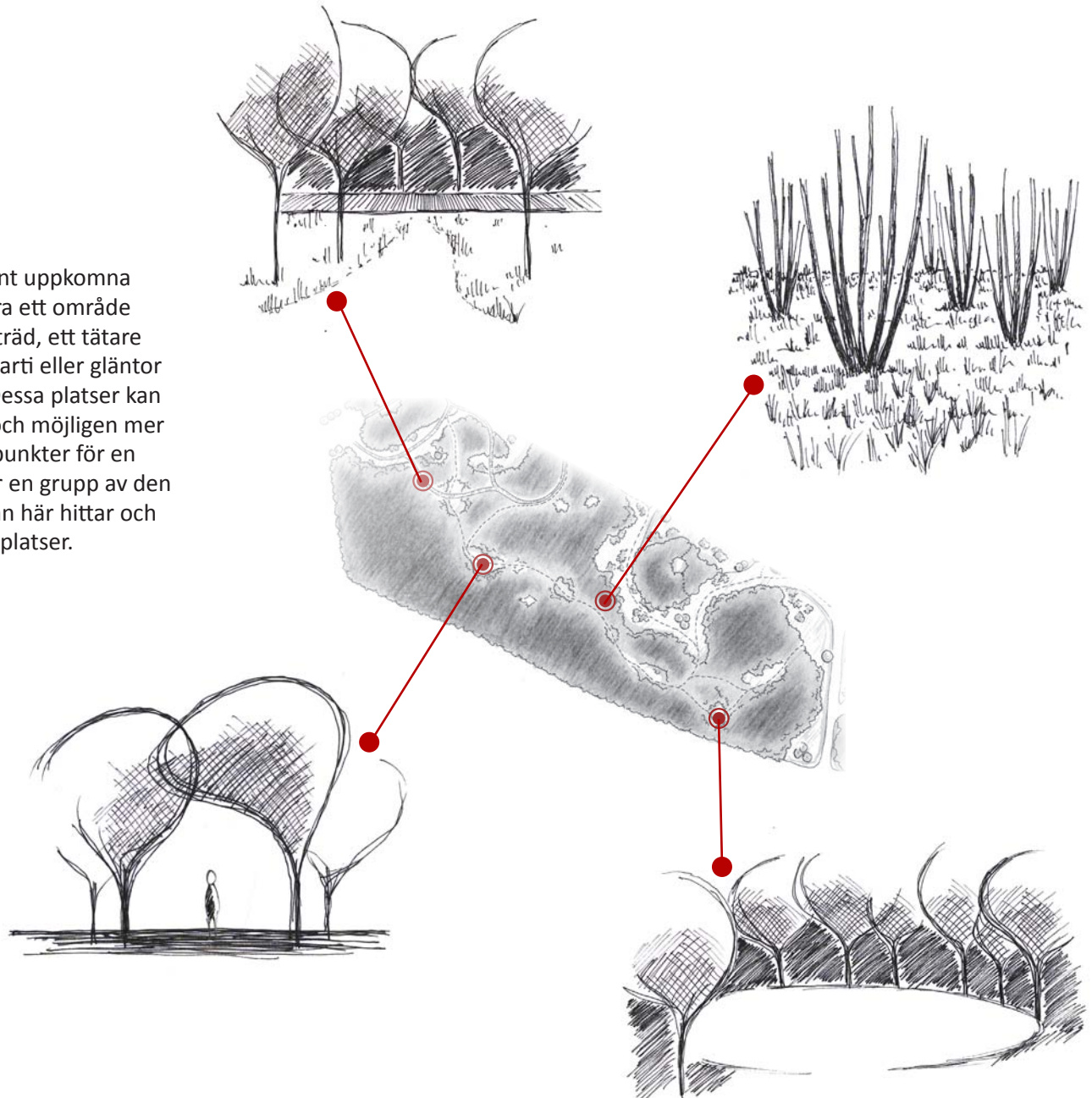
Ett nätverk av målpunkter skapas med två huvudmålpunkter och en ny entré till skogen ordnas. Några målpunkter visas i detalj på efterföljande sidor.

Skogens Målpunkter

Ett nätverk av målpunkter skapas med två platser som huvudmålpunkter, dessa är den nya Entré- och Mötesplatsen intill gångvägen samt Samlingsplatsen i skogens nordvästra del. Detta är tydliga målpunkter för skogen då det är platser att kunna samlas många på och dit alla kan komma. Andra, mindre målpunkter är det halvöppna landskapet och sänkan i mitten av skogen samt Lekgläntan i skogens norra del samt den öppna platsen i nordost.

Förutom dessa mer definierade målpunkterna som består av större öppna och halvöppna platser kan skogens karaktärer i sig utgöra målpunkter. Besökare kan under en promenad genom skogen finna platser för lek, vila eller annan aktivitet inspirerad av en specifik skogsmiljö.

Exempel på spontant uppkomna målpunkter kan vara ett område med flerstammiga träd, ett tätare och mer vilt skogsparti eller gläntor av olika storlekar. Dessa platser kan utgöra lika viktiga och möjligen mer betydelsefulla målpunkter för en enskild person eller en grupp av den anledningen att man här hittar och "skapar" sina egna platser.

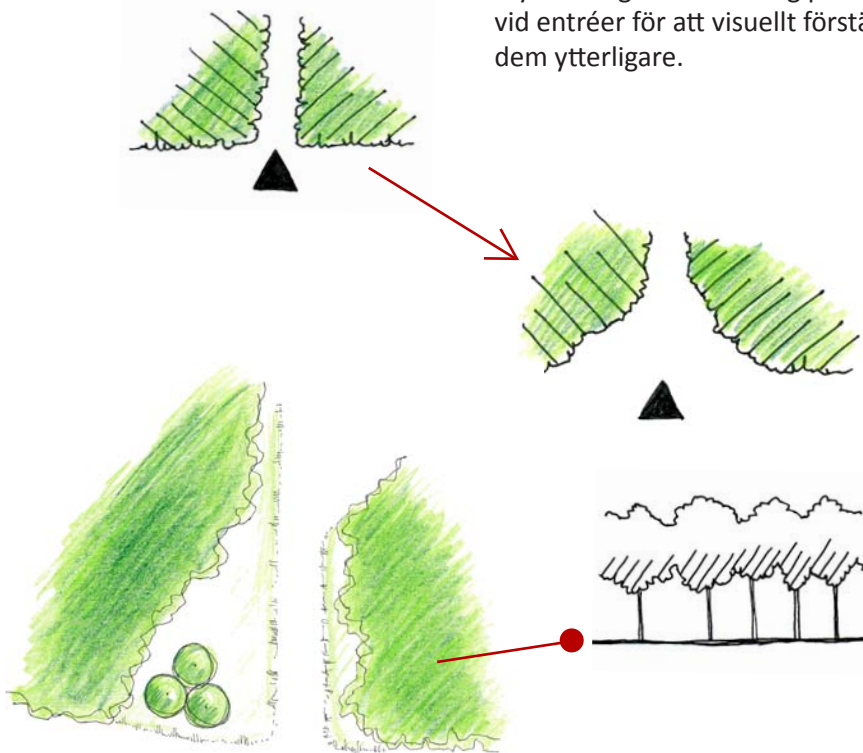

4.28. Exempel på små, spontant uppkomna målpunkter längs med skogens stigar.

Entréer

En ny entré med parkeringsplats tillförs i nordväst för att skapa tillgänglighet för alla till skogen. Från denna entré kan man via träspången nå Samlingsplatsen.

Vid övriga, befintliga entréer, öppnas vegetationen upp mer vilket gör att vyn in mot skogen blir mer öppen och människor kan på det sättet lockas att gå in i skogen. Arter med särskilt mycket färg och blomning planteras vid entréer för att visuellt förstärka dem ytterligare.

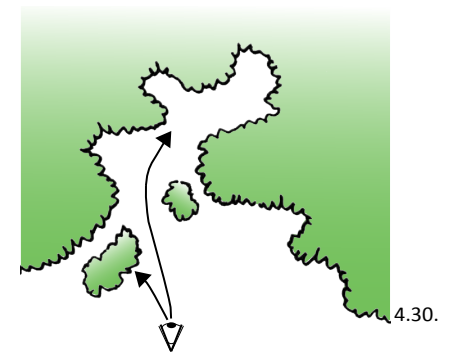
4.29. Vid huvudentrén in till området tas vegetation bort och skogen blir mer öppen för att skapa en ljus och trygg entré

Öppna platser

Öppna platser i skogen förändras så att de blir olika stora och nya växter tillförs för att dela upp de största platserna. En del gläntor ska vara mycket små, omkring ett par meter i diameter; tillräckligt stora för att en lucka ska bildas så att man kan fästa blicken på himlen eller för att ljus ska komma ner till marken och bidra med vackra scenerier. Andra öppna platser, så som samlingsplatsen, är mycket stora, uppemot femtio meter i diameter. På sådana stora platser är det viktigt att skapa en varierad skogskant för att det ska vara möjligt att finna mindre platser även inom en stor öppen plats.

Halvöppna platser

På flera av de platser som tidigare var helt öppna skapas istället ett halvöppet landskap. De öppna platserna var många till antalet, mycket stora och lika till utseende. En förändring som innebär fler platser med halvöppen karaktär ger större möjligheter för att använda skogens platser på olika sätt. Med buskar och träd som solitärer och grupper i det halvöppna landskapet ges platserna en tydligare inramning och vyerna får en större djupkänsla.⁷

4.30.

4

1

ENTRÉ- & MÖTESPLATS

En ny entréplats till skogen som fungerar som en bra mötesplats skapas invid den stora hästkastanjen. Platsen tillåts att vara mer parklik till karaktären och ett möte skapas här mellan det urbana landskapet och skogslandskapet.

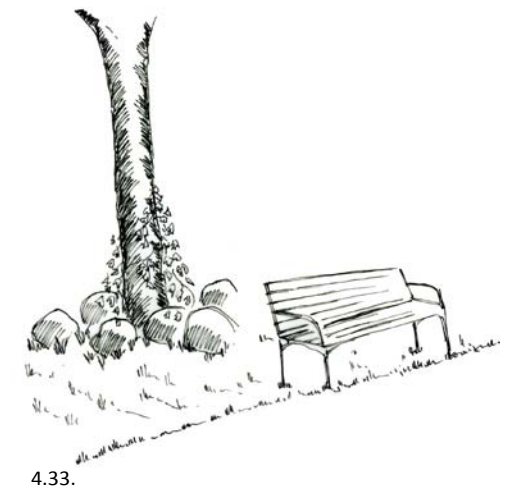
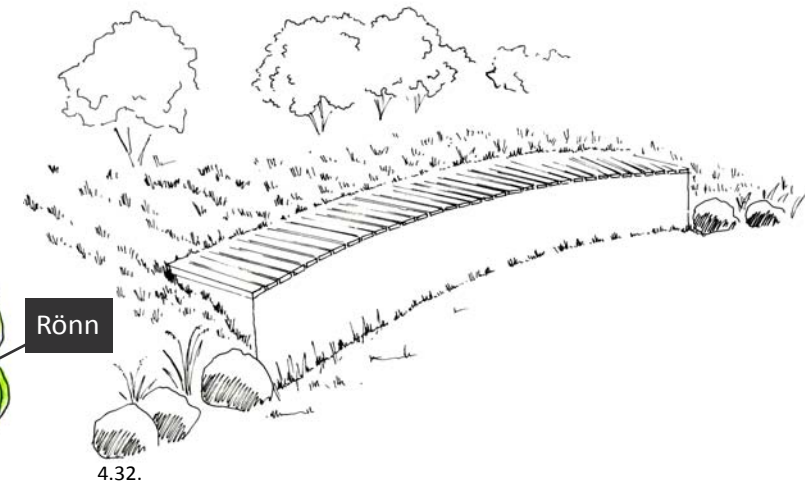
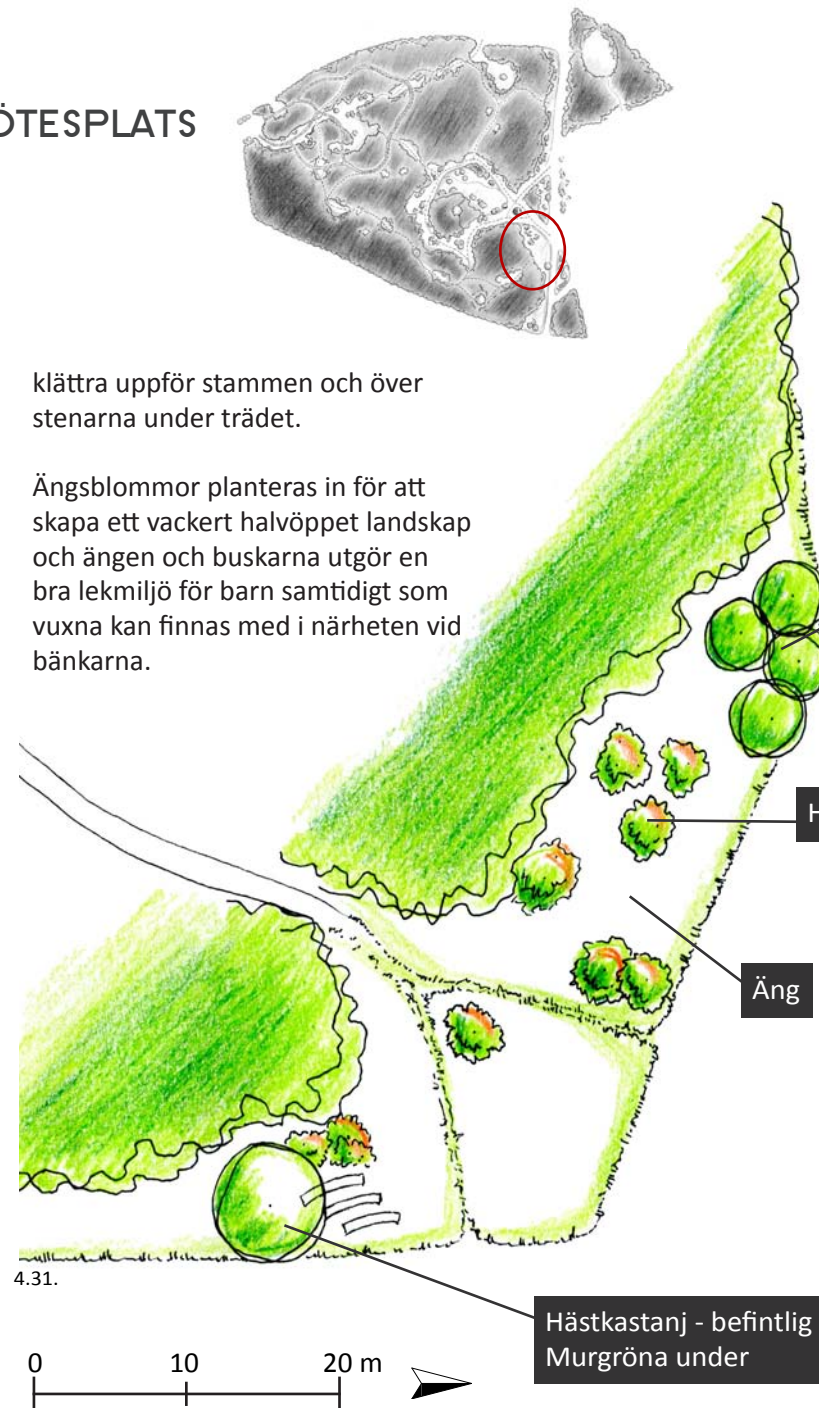
Tre bänkar i betong med en sits av trä, vardera omkring fem meter långa, placeras i slänten. Mjukt böjda till formen smälter sittplatserna in i vegetationen och deras form ger goda möjligheter för samtal. Träsitsen har ett formspråk som hör samman med den spång i trä som finns i skogens nordvästra del. Skogsbrynet där häggmispel läggs till ger ett skydd i ryggen bakom bänkarna och häggmispel ger också färg och blomning till platsen.

Invid gångvägen kan det på flertalet platser placeras ytterligare bänkar för att det ska vara lätt att finna en sittplats att vila på.

I skogen intill platsen planteras murgröna in och likaså invid hästkastanjen där murgröna kan

klättra uppför stammen och över stenarna under trädet.

Ängsblommor planteras in för att skapa ett vackert halvöppet landskap och ängen och buskarna utgör en bra lekmiljö för barn samtidigt som vuxna kan finnas med i närheten vid bänkarna.

4

LANDSKAP INTILL GÅNGVÄG

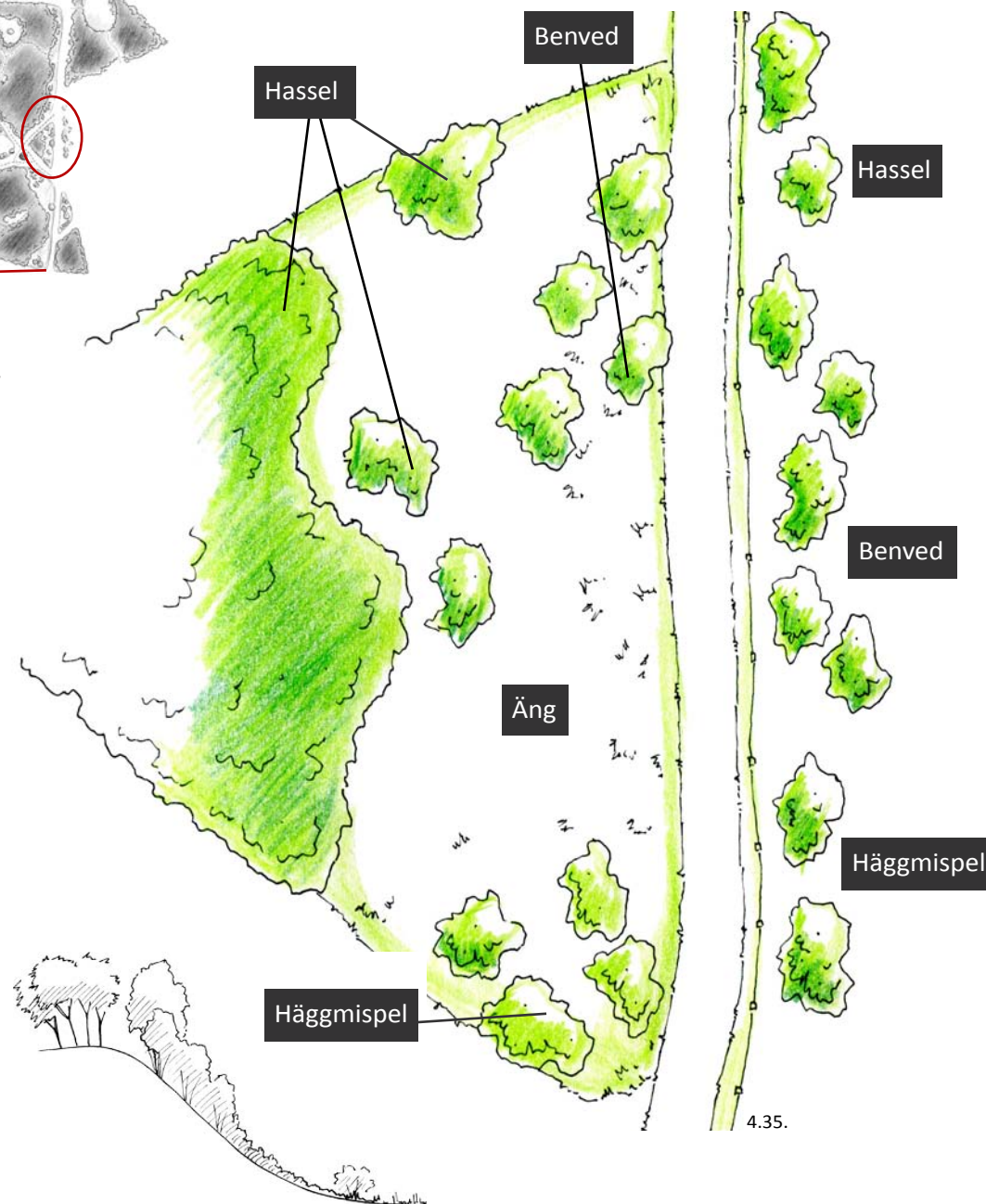

4.34.

Gångtunneln förändras och får en yta av ljus, slät betong och belysning i tunnelns tak vilket gör att platsen känns mer trygg. Att man är på väg in till ett rekreationsområde uppmärksammas genom att skogens namn syns tydligt och konst relaterad till skogslandskap kan även pryda tunnelns väggar. Genom att vegetation tas bort närmast entrén blir platsen mer öppen och entrén känns mer välkomnande.

Landskapet intill gångstråket genom området får till största del en halvöppen karaktär där skogens kanter inte ska vara lika påträngande i form av täta väggar utan istället mer öppna med fler brynväxter.

Raden av popplar tas bort då de förminskade topografin i området och skapade en skarp vägg invid gångstigen. Istället planteras mindre buskar i form av benved och körsbärsbenved och till marken tillförs ängsblommor och lökväxter såsom narcisser. Det ger ett landskap med mycket färg och blomning och en mer öppen vy in mot skogen vilket ökar chansen för att fler ska uppmärksamma skogen.

4.35.

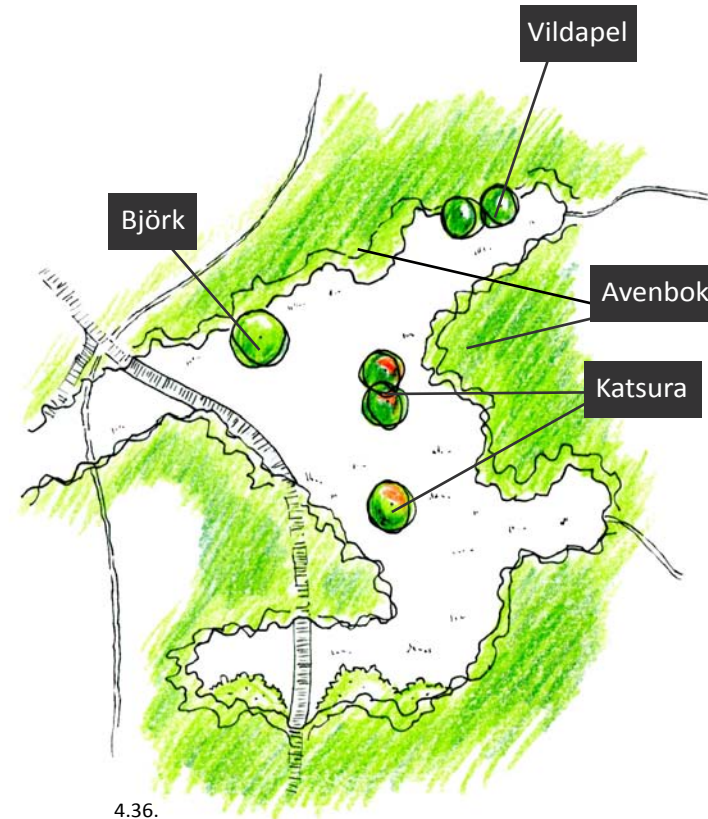

Ett omväxlande öppet och halvöppet landskap med grupper av träd och solitärer delar upp platsen något och gör att fler mindre platser skapas inom den stora platsen. Det gör att många kan befinna sig där samtidigt utan att platsen känns överbefolkad. Samtidigt bevaras en stor öppen yta på platsen för att aktiviteter som kräver stort utrymme ska få plats i skogen.

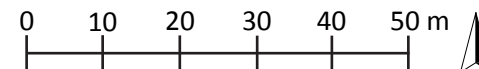
Då studier visat att svenskar uppskattar att besöka en skog som är annorlunda från de skogsmiljöer de är vana vid tillförs exotiskt växtmaterial i form av katsura. Katsurorna blir oväntade inslag som uppmuntrar till intresse för växterna i skogen. Katsura kallas också för kakträd då det har en doft som kan associeras till bakverk och dessa träd gör därför upplevelsen rikare för fler sinnen.

Avenbok planteras i skogsbrynet på ett par partier omkring platsen för att göra platsen något mindre. Vildapel planteras invid skogsbrynet för att skapa en mer varierad kant både till form och karaktär. En björk får växa som solitär nära den norra skogskanten och blir som en förlängning av den intilliggande skogsmiljön där björk är huvudart i trädskiktet.

Markberedning ska göras för området så att det främst blir gräsbevuxet. Intill skogskanter och invid träd planteras ängsblommor in. Ett par grillplatser anordnas på platsen. Grillplatserna ska ges en utformning som känns naturlig för skogen.

4.36.

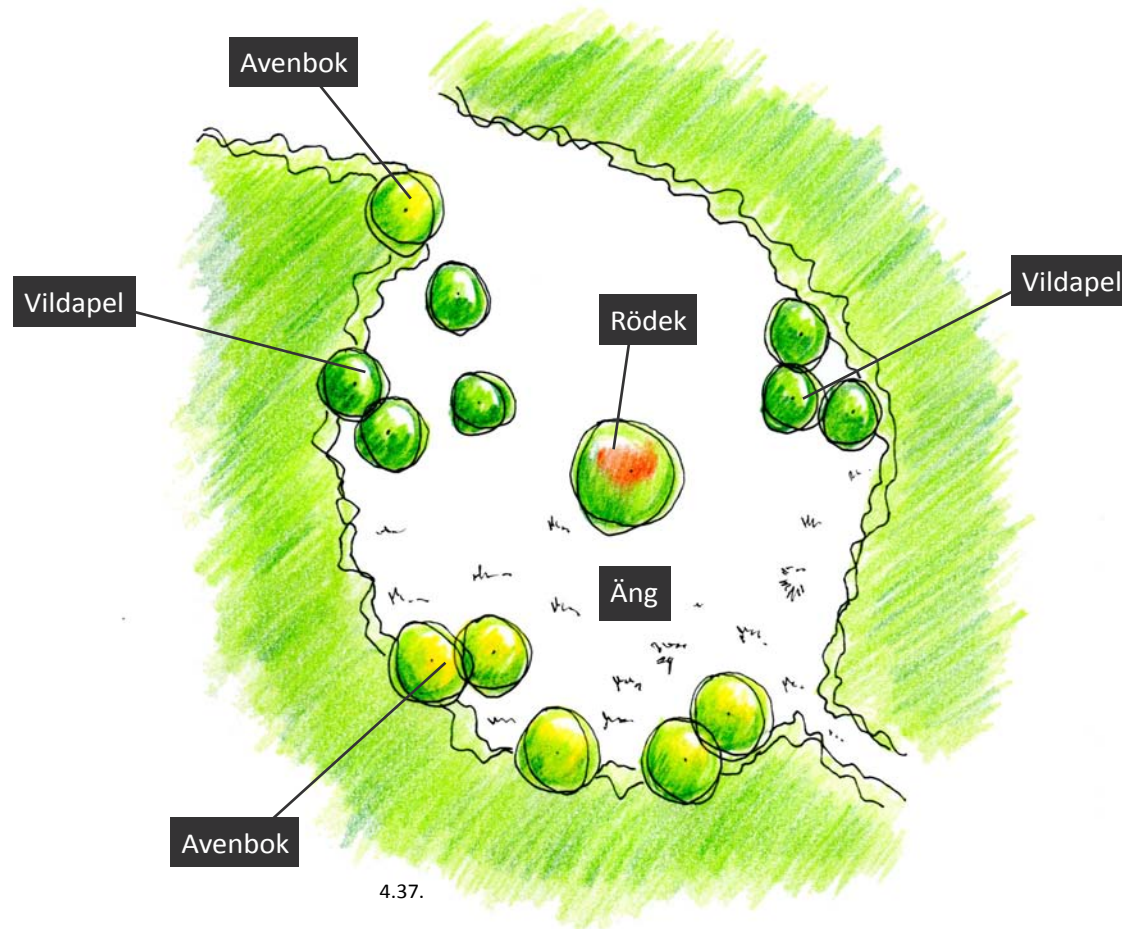
4 | ③ LEKGLÄNTAN

Den öppna plats som ligger närmast förskolan förvandlas till ett halvöppet landskap där grupper av träd som vildapel och avenbok planteras. Det är växter är hämtade ur naturliga svenska skogslandskap och vildapel är också valt då frukterna kan skapa nyfikenhet hos barn och bli ett inslag i leken. Äpplena lockar också till sig småfåglar.

Platsens form blir mer varierad och dess kanter och skogsbryn blir mer inspirerande som lekmiljöer. I mitten av platsen planteras en rödek. Rödeken får växa som solitär och med tiden blir den ett karaktärsfullt träd centralt för lekgläntan med vacker röd höstfärg. Under träden bildas platser där man kan sitta och titta ut över den öppna ängen. På marken planteras ängsblommor in.

En ökad variation i miljön är bra dels för lek och dels ur pedagogisk synvinkel.

4.37.

De växter som adderats i skogen beskrivs här kort; vad det är för typ av växt och utifrån vilka egenskaper och kvaliteter de är valda.

Träd

Acer platanoides – Skogslönn

De fem-flikiga bladen får vackra höstfärger i gul, orange och rött. För barn är lönnens frukter, så kallade näsor, uppskattade att leka med. Skogslönnen är vindtålig.

Betula pendula

syn. Betula Verrucosa – Vårtbjörk

Den klassiska svenska björken med en ljus krona som ger en lätt skugga och en attraktiv vit stam.

Carpinus betulus – Avenbok

Ett ganska litet träd med rundad krona och vacker slät stam som får fin höstfärg och bladen hänger kvar under vintern.

Cercidiphyllum japonicum – Katsura

Litet träd som bildar en trattformad krona. Bladen är speciella, hjärtlika, och ger trädet mycket av dess karaktär. Får vacker höstfärg som skiftar från gult till rött. Bladen har även en speciell doft som associeras till bakverk.

Malus sylvestris – Vildapel

Ett medelstort träd vanlig i lövskog, skogsbyn och kulturmark som blommar med stora vita eller rödaktiga blommor i maj-juni. Äpplena är små, grön- eller rödaktiga och mycket syrliga.

Prunus avium - Fågelbär

Ett snabbväxande träd som får mycket blommor på våren och bär som uppskattas av både människor och fåglar. Stammen har en vackert glänsande röd färg vilket ger ett vackert inslag även under vintern.

Quercus rubra – Rödek

En mer snabbvuxen ek än skogseken med vackra och utmärkande blad som får mycket vacker röd höstfärg.

Sorbus aucuparia - Rönn

Ett litet träd som ofta växer flerstamigt. Blomningen är mycket rik och rönnbären är trädets stora kvalitet under hösten.

Buskar

Amelanchier lamarckii – Häggmispel

Kraftig buske som får vita blommor i täta, hängande klasar på våren och en vacker orange-röd höstfärg. Även bladutspringet på våren har röd-orange färg.

Cornus Sanguinea – Skogskornell

En buske som får vita blommor i flocklika knippen i juni-juli och under hösten mörkt blåsvarta bärlika frukter. Höstfärgen är röd.

Euonymus europaeus – Benved

En buske som även kan bli till ett litet träd med vackra klarröda frukter och ofta eldigt röd höstfärg. Även de små vita blommorna ger fågring i maj-juli.

Euonymus planipes – Körsbärsbenved

En högvuxen buske som även kan bli ett litet träd. På hösten får den mycket speciella, klarröda frukter som ser mycket exotiska ut och kan liknas vid japanska lyktor som hänger kvar långt efter att bladen fallit.

Klängväxt

Hedera helix - Murgröna

En lättodlad och tacksam självklättrande växt som är vildväxande i Sverige. Bra även som marktäckare.

5 | DISKUSSION

Vad tänker man när man hör begreppet tätortsnära skog?

För många kan nog svaret handla om en tät, grön massa eller ett område som har lämnats mellan husen i väntan på att bebyggas. De allra flesta tänker antagligen inte på skogar som designade miljöer. Design av naturmiljöer är för många mer associerat till parker, trädgårdar eller bostadsområden. I produktionsskogen ömsom planteras ömsom avverkas träden för ekonomisk vinning, utan särskild hänsyn till rekreativa aspekter. Att skapa en skog för rekreation måste innebära något annat än produktionsskogen och större krav bör ställas på rumslighet och upplevelse. Möjligen är det så att vi borde betrakta och behandla våra tätortsnära skogar mer som vi gör med våra parker. Med det inte sagt att de bör förvandlas till parker med formell och välordnad karaktär, utan skogen bör behandlas som en lika värdefull resurs för rekreation i tätortsnära områden och ges lika stor omsorg. Det kan göras genom att frångå synsättet på den tätortsnära skogen som endast

en homogen massa och istället skapa varierade landskap med slutna skog med mer eller mindre strukturrika miljöer som får stå i kontrast till öppna och halvöppna mark i form av ängar och betesmarker. En sådan skog skulle mer likna den traditionella skogen ute i landskapet.

Om projektet

En stor förändring är att man i förslaget för den nya Högalidskogen får större möjlighet att komma in i skogen och uppleva dess inre rum. Detta gör att upplevelsen blir mer varierad, till skillnad från tidigare då skogen betraktades till största del utifrån. I den nya skogen har den deltagande upplevelsen ökat. Genom ökad tillgänglighet till skogens interiör och vegetationen bjuds besökaren in att interagera med miljöerna, som att gå, springa, leka, klättra, komma nära växter och känna och plocka. Själva skogen inspirerar således till en mängd olika aktiviteter och olika former av rekreation.

Att uppleva skogen i rörelse har varit centralt i arbetet med förslaget. Vegetationsstrukturerna har arrangerats på ett sådant sätt så man via gångstråken får möta alla de olika karaktärerna. Förslag till nya vegetationsstrukturer och utformning av platser i skogen ska ses som målbilder för i vilken riktning de ska utvecklas och vilka upplevelser och kvaliteter de ska förmedla, såsom god sikt eller begränsad sikt, vild eller mer

kultiverad miljö eller en enkel kontra en komplex struktur.

En målsättning i förslaget har varit att förändring i vegetation och av platser ska smälta väl in i den befintliga skogen samt förstärka de kvaliteter skogen har idag. En del av det växtmaterial som adderats, som björk, fågelbär och avenbok har valts då det är arter som redan finns i skogen. De är på flera platser även föreslagna där samma art finns i anslutande bestånd, för att skapa ett tydligt sammanhang för skogen som helhet. Andra växter som valts är växter hämtade från den svenska naturen, såsom vildapel, för att förstärka den genuina naturkänslan i skogen. Ett fåtal arter som lagts till i förslaget är av exotiskt ursprung för att ge besökaren det oväntade med accenter som fångar extra intresse.

I den föreslagna Högalidskogen närmar sig några platser en karaktär som är en kombination av skog och park. Detta gäller främst för landskapet invid den asfalterade gång- och cykelvägen genom området. Vegetationen är där mer kultiverad

och ordnade sittplatser finns att tillgå. Området fungerar som ett möte mellan den urbana karaktären och skogen. Det mer välordnade uttrycket förstärker också entréer till skogen. Det estetiska uttrycket av en park passar även väl in på denna plats då karaktären i övrigt är mer urban här med idrottsplatsen och en asfalterad gångväg. Att det finns både skog- och parkkaraktär i området, det vill säga en blandning av det naturliga och det formella, gör även att området får en utformning som passar många. Att parkkaraktären är mer öppen är också en fördel intill gångstråket där det rör sig många människor, då tät vegetation kan upplevas som otryggt.

En målinriktad planering och skötsel är väsentligt och de som sköter området måste vara införstådda med i vilken riktning olika vegetationsbestånd ska utvecklas. I annat fall finns risken att skötseln blir schablonmässig, det vill säga likadan överallt, och området riskerar då att återigen få en homogen karaktär. Förslaget kommer att kräva en varierad skötsel då de olika strukturerna är diversa i sin

natur. Skötseln bör vara småskalig då exempelvis avverkning av större områden kan inverka på naturkänslan samt ge upphov till negativa reaktioner hos boende i närområdet.

Förslaget till Högalidskogens utveckling innebär att skogen i framtiden har god chans att bli ett populärt rekreationsområde och jag tror att intresset för skogen redan inom en snar framtid kan bli stort. Att ladda den tätortsnära skogen med tydliga kvaliteter så att den anses som värdefull för människor kan förhindra att den exploateras. Att människor får vara med och påverka utemiljöer kan också skapa en känsla av tillhörighet och bidra till att minska förstörelse så som vandalism och nedskräpning. Med brukarmedverkan får de som ska nyttja skogen också vara med att påverka hur platser i skogen ska se ut och vad de ska användas till och skogens värde som rekreationsområde kan därmed stärkas. Brukarmedverkan kan ske genom olika typer av evenemang. I Högalidskogens fall kan brukarna vara barn och ungdomar från förskolor och skolor i närheten,

boende i området samt föreningar så som friluftsförbundet som kan tänkas dra stor nytta av att använda skogen i sin verksamhet.

Den nya skogen kommer att bidra till att Kävlinge blir mer attraktiv som boendeort och framförallt kommer de bostadsområden som ligger närmast skogen bli mer attraktiva. Söder om området, i bostadsområdet Korsbacka, finns det främst lägenhetshus och kanske kan skogen komma att bli särskilt värdefull för boende i detta område där de flesta saknar tillgång till egen trädgård. En utveckling av Högalidskogen kan även medföra att statusen höjs för Kävlinge som en natur- och miljöinriktad kommun, och då särskilt med en skog fylld av spännande och annorlunda miljöer. Utformningen av skogen med gångstråk i cirkulärt system uppmuntrar till fysisk aktivitet vilket bidrar positivt till människors hälsa. Högalidskogen kan även innebära en ny anledning för invånare i de närmast liggande byarna att besöka Kävlinge vilket kan innebära positiva effekter för byn i stort, exempelvis för handeln.

Förslaget har framför allt gett en bild av vilken typ av skog Högalidskogen kan utvecklas till och dess struktur och innehåll har beskrivits. Det finns aspekter som lämnats utanför förslaget och som behöver fördjupning i ett fortsatt arbete och ett genomförande av förändring. I vegetationens struktur har fokus legat på att beskriva träd- och buskskikt. Efter påbörjat arbete med en utveckling av skogen bör etablering av fältskiktet i de olika skogsmiljöerna studeras närmare och eventuellt förstärkas med inplantering. I förslaget behandlas entréerna in till skogen, det vill säga de direkta anslutningspunkterna. I ett fortsatt arbete bör även gång- och cykelvägar i ett större perspektiv ses över och ges en utformning som skapar ett tydligt sammanhang med det stråk som leder genom projektområdet. Ekologiska aspekter bör även ses över närmare i ytterligare fördjupning av projektet. Planering ur ett ekologiskt perspektiv är något som måste lösas i en större landskapsskala, men förslaget som arbetats fram innebär en större variation i vegetationskaraktärer

vilket kommer att medföra en större mångfald av ekologiska samhällen.

Om metoden

Det har varit intressant att arbeta med en kombination av uppdrag och examensarbete då det har varit värdefullt att arbeta utifrån ett projektområde och kunna koppla de litteraturstudier som gjorts till en konkret plats. Upplägget har däremot medfört att en stor del av den kunskap som lästs in om planering och design av skogsmiljöer inte redovisats i examensarbetet då det inte känts relevant eller möjligt att applicera på det specifika projektområdet. En anledning till detta är att en stor del av litteraturen handlat om avsevärt mycket större skogsområden och många av dem med dramatiska variationer i topografi.

I ett fortsatt arbete med projektet hade det varit värdefullt att samla in synpunkter och önskemål från allmänheten om skogens utveckling. Detta är ett tidskrävande arbete som kan komma att bli mycket omfattande och har därför inte fått plats inom examensarbetets ramar. Kontakten med allmänheten anser jag vara en mycket viktig del i ett fortsatt arbete med att förändra Högalidskogen.

Om skogens dynamik

Det är viktigt att ha tydliga målbilder för i vilken riktning en skog för rekreation ska utvecklas och vilka upplevelser och kvaliteter den ska förmedla, men design av skogslandskap kan handla mer om riktning än om mål. Naturliga processer går inte att till fullo i förväg räkna ut och alla upplevelser kan inte planeras för. Det är därför svårt att sätta upp mål för exakt hur en skog ska komma att se ut och eventuellt är det även ointressant. Parker behandlas ofta så att de bevaras i stort sett i ett konstant tillstånd. De naturliga processerna och brukarnas stora påverkan i en tätortsnära skog genom frekvent användning kan bidra till utvecklingen och göra att den blir mer spännande där dynamiken i förändringar blir tydlig.

Jag tror att det kan finnas en rädsla för att den tätortsnära skogen ska förvandlas till en park om den ges en hög nivå i design och skötsel. Att man vill behålla skogen som naturlig och att man därför väljer att i hög utsträckning lämna dessa miljöer åt fri utveckling.

Med projektet hoppas jag ha kunnat förmedla de möjligheter som finns att skapa tätortsnära skogar för rekreation med upplevelserika och intressanta miljöer som ger många möjligheter samtidigt som de tillåts att vara just skogar.

5 | REFERENSER

Litteratur

Bell, Simon & Apostol, Dean (2008). *Designing sustainable forest landscapes*, Taylor and Francis, Oxon.

Crowe, Sylvia (1978). *The Landscape of Forests and Woods, Forestry Commission Booklet 44*, UK, HMSO.

Dunnet, Nigel & Hitchmough James, *The Dynamic landscape* (2004). Kapitel 7, Roland Gustavsson, *Exploring woodland design: designing with complexity and dynamics – woodland types, their dynamic architecture and establishment*, Taylor & Francis, Abingdon.

Granby, Vivi, Skov-og naturstyrelsen (1995). *Ny skov, nyt landskab, Landskabelige hensyn ved skovtilplantning, Skov-info*.

Gunnarsson, Allan & Palenius, Lena (2004). *Stadsskog blir skolskog*, Gröna Fakta 3/2004, Movium.

Gustavsson, Roland (1981). *Naturlika grönytor i parker och bostadsområden - en beskrivning av forskningsprojektets bakgrund, dess experimentella del samt en kort genomgång av viktiga vegetationstyper, klassificerade utifrån deras uppbyggnad, struktur, form*, Landskap 58, Alnarp.

Gustavsson, Roland & Fransson, Lars (1991). *Furulunds Fure - en skog i samhällets centrum. Vegetationsstudier, historia, fågelinventering samt modeller och förslag till framtida skötsel*. Stad & Land, rapport Nr. 96, MOVIUM, SLU, Alnarp.

Gustavsson, Roland & Nielsen, Anders Busse & Richnau, Gustav & Wiström, Björn (2009). *Strukturrika planteringar – en möjlighet för stadens grönska*, Gröna Fakta, Utemiljö & Movium.

Hodge, Simon J (1995). *Creating and managing woodlands around towns*, The Forestry Commission, HMSO Publications centre, London.

Institutionen för skoglig resurshushållning, SLU (2009). *Skogsdata 2009, Umeå*.

Konijnendijk, Cecil C & Nilsson, Kjell & Randrup, Thomas B & Schipperijn, Jasper (2005). *Urban Forests and Trees. A reference book*, Springer-Verlag, Berlin Heidelberg, printed in Netherlands.

Konijnendijk, Cecil C & Rydberg, Dan & Falck, Jan. (1999) *Vår skog runt knuten*, Gröna Fakta 7/1999, Movium.

Kävlinge kommun (2010). Översiktsplan 2010 Kävlinge kommun.

Kävlinge kommun (2002). *Naturvårdsprogram Kävlinge kommun 2002*.

Nielsen, Anders Busse & Larsen Bo. *Urban forest landscape restoration. Applying Forest Development Types in designing and planning*.

Olsen, Ib Asger & Wiegiersma Lodewijk (2004). *Neighbourwoods*, The Royal Veterinary and Agricultural University, Department of economics and Natural resources, Unit of Landscape, Kandrups bogtrykkeri, Copenhagen.

Ryan, Jo & Simson, Alan (2002). 'Neighbourwoods': Identifying good practice in the design of urban woodlands, *Arboricultural Journal* 2002, Vol 26, pp 309-331, AB Academic Publishers, GB.

Internetkällor

Rydberg, Dan & Falck, Jan (2000). *Urban Forestry in Sweden from a silvicultural perspective: a review*, Skogsvetenskapliga fakulteten SLU, Umeå.

Svenska akademiens ordlista.

The Forestry Commission (1994). *Forest landscape design. Guidelines*, UK. HMSO.

The Forestry Commission, 1992, *Lowland landscape design Guidelines*, UK, HMSO.

Ward Thompson, Catharine & Travlou, Penny (2007). *Open space: people space*. Taylor & Francis. London.

<http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/>, 2011-01-11.

<http://www.naturskyddsforeningen.se/natur-och-miljo/skog/tatortsnara-skog/hoten-mot-tatortsnara-skog/>, 2011-01-11.

<http://www.scb.se>, 2010-11-05.